

III. Pro další poučení

Vztahy mezi civilizacemi a jejich vliv na světový obchod DO ROKU 2005

Martina Pekařová, Kristína Králiková, Jozef Králik

ABSTRAKT : Studie se v první části zaměřuje na historické a současné vztahy mezi civilizacemi, řeší historické rozdělení civilizací a vytyčuje civilizace současné. Její druhá část se týká světového hospodářství. Zde je charakterizován pojem hospodářství, jeho světový růst, integrační tendence ve světovém hospodářství, světový obchod a jeho vývoj a studie tady porovnává také obchod ve světě, především import a export zboží v zemích s nejsilnější ekonomikou. Třetí část studie je analytická. Zde jsou obsaženy analýzy hospodářství ve vymezených geografických regionech – Severní Amerika, Latinská Amerika, západní Evropa, východní a střední Evropa a Rusko, Asie, Střední Východ, Afrika. Porovnáván a analyzován je zde export a import zboží i služeb v jednotlivých světových regionech. Čtvrtá část studie se týká dopadů změn ve světovém obchodu vlivem spojení organizace ASEAN a Číny. Charakterizována je tady organizace ASEAN a text je také zaměřen na rostoucí vliv Číny ve světovém hospodářství a mezinárodním obchodu a rovněž na propojení Číny s organizací ASEAN. Pátá část studie se skládá z prognóz a vyhodnocení a šestá část je závěrečným souhrnem. Cílem studie bylo zhodnocení světového obchodu a jeho změny vlivem růstu Číny jako nové supervelmoci do roku 2005.

KLÍČOVÁ SLOVA : Civilizace, světový obchod, globalizace, liberalizace, mezinárodní obchod.

ÚVOD

Vztahy mezi civilizacemi jsou v poslední době doplňovány resp. kompletovány především globalizací. Globalizace je zákonitý proces a fenomén 21. století. Je vyvolaná zejména technologickými, společenskými a kulturními změnami, které virtuálně značně zmenšily hospodářské vzdálenosti mezi zeměmi. Zlepšení dopravních a komunikačních technologií snížilo náklady přepravy zboží, peněz, osob a informací. Tradiční vládní politiky omezující transakce přes hranice byly zmírněny anebo odstraněny, v důsledku čehož došlo k růstu mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic. Globalizace mění vlastnosti světového hospodářství a ovlivňuje podstatu úspěšných hospodářských přístupů k rozvoji, což zvyšuje potřebu zajistit udržitelnost hospodářského rozvoje. Globalizace je nyní spjatá zejména s mohutným rozmachem ekonomiky v celosvětovém měřítku. Globální ekonomika vzniká a postupně se zvyrazňuje jako jisté pokračování vývoje, který byl donedávna nazýván internacionalizací světového hospodářství. Dnes je zcela novým fenoménem v jiné kvalitě a intenzitě, tj. globalizací. Jedná se o proces, který zvyšuje závislost trhů a výroby různých zemí díky dynamice obchodu se zbožím a službami, pohybem kapitálu a technologií. Probíhá transformace, ve které vznikají nové formy hospodářství, mizí národní produkty a technologie i národní hospodářství. Hospodářství jednotlivých států i světová ekonomika se nacházejí jako celek v globální restrukturalizaci ekonomické, sociální a institucionální. Globalizace zvyšuje možnosti soukromým jednotlivcům a podnikům, ale snižuje možnosti politiků v tradiční oblasti. Globalizace tedy znamená, že trhy, investice a mezinárodní vztahy

jsou stále méně určovány národními hranicemi. To vše díky nadnárodním společnostem (TNC – transnational corporation), přímým zahraničním investicím (FDI – foreign direct investment), společným podnikům, společnému výzkumu a vývoji či technologickým licencím. Globalizace je však bržděna stálou existencí silného prvku státu, který nastupuje poté, co se instituce a sociální kultury ustálí. Stát jako institucionální struktura neupadá, ale vykonává nové a složitější činnosti v novém světě, který je stále více otevřenější a vzájemně závislejší. Globalizace se stala módním slovem 90. let 20. století. Národní ekonomiky se bezpochyby stávají neustále integrovanějšími díky růstu pohybu investic, finančního kapitálu a obchodu přes hranice. Spotřebitelé kupují více zahraničního zboží, roste počet firem, které operují na mezinárodních trzích, investoři investují, více než kdy jindy, na vzdálených trzích.

Globalizace má možnost hnát vzhůru produktivitu a životní úroveň na celém světě. Protože globálně integrovaná ekonomika může lépe rozdělit pracovní sílu mezi země, což dovolí zemím s nízkými platy specializovat se na intenzivní pracovní problémy, zatímco země s vysokými platy využije pracovní sílu produktivněji. Díky globalizaci může být kapitál přesunut do kterékoli země, která nabízí nejvýnosnější investiční příležitosti.

Dnešní mezinárodní ekonomická integrace není novinkou. Již padesát let před první světovou válkou plynulo zboží, kapitál a práce přes hranice. Toto období globalizace bylo, stejně jako nyní, hnáno redukcemi překážek obchodu a výrazným snižováním dopravních nákladů díky rozvoji železnice a parolodí. Současný proces globalizace je pokračováním předchozího trendu. Kontroly kapitálu pokračovaly i po druhé světové válce. Díky bretton-woodským dohodám o fixních měnových kurzech, které trvaly až do 70. let 20. století, byl mezinárodní tok kapitálu přísně kontrolován. Převládal ekonomický názor, že mobilita kapitálu je nemožná a často nežádoucí. Avšak došlo také k dohodám o snižování překážek obchodu. Byla založena Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT), která napomáhala redukcí dovozních cel. GATT v roce 1995 nahradila WTO. Obchod prosperoval. Avšak, na začátku sedmdesátých let se systém bretton-woodských dohod zhroutil a kurzy měn začal určovat trh. To bylo znakem obnovení globalního trhu kapitálu. Spojené státy americké (USA) a Německo přestaly kontrolovat příliv a odliv kapitálu. Velká Británie zrušila kontrolu kapitálu v roce 1979, Japonsko v roce 1980. Francie a Itálie odstranila poslední restriktce až v roce 1990. To je důvod, proč se Evropané bojí globalizace trhu kapitálu více než Američané.

Rozeznáváme dvě příčiny růstu toků zboží a peněz. Tou první je technologie. Rapidním snížením komunikačních nákladů se snížily i přirozené překážky času a místa, které oddělovaly národní trhy. Druhou příčinou je liberalizace. Jako výsledek jednání a jednostranného rozhodnutí GATT téměř všechny státy snížily překážky zahraničního obchodu. Většina zemí uvítala příchod mezinárodního kapitálu. Ačkoli liberalizace pokračuje různou rychlostí na různých místech, trend je celosvětový.

Dalším měřítkem stupně integrace trhu výrobků je rozsah, ve kterém ceny konvergují. Teoreticky by volný obchod měl sblížovat ceny a vytvářet konkurenci výrobcům s vysokými náklady, kteří jsou tak nuceni snižovat ceny. Nicméně studie ukazují, že velké cenové odchylky často setrvávají v delším období. V rozdílné ceně se odráží řada faktorů: přepravní náklady, daňové rozdíly a neefektivní distribuční sítě. Avšak některé rozdíly jsou způsobeny přetrváváním dovozních překážek. **Finanční trhy nejsou ještě ani integrovány.** Navzdory znovuobjevení popularity mezinárodního investování, byly trhy kapitálu podle některých

měřítek integrovanější na začátku století než teď. Během třiceti let před první světovou válkou, kdy většina měn byla vázána na zlato, plynuly velké sumy ze západní Evropy do Severní Ameriky, Argentiny a Austrálie. Čistý odliv kapitálu z Británie (tj. přebytek běžného účtu) dosahoval v průměru 5% HDP v období 1880-1913. Rapidní nárůst mezinárodních finančních toků je často obviňován ze zapříčinění nestability finančních trhů. Světové kapitálové trhy byly transformovány. Stále větší množství peněz překračuje hranice států a stále více zemí má přístup k mezinárodním financím. Teoreticky by větší mezinárodní toky kapitálu měly přinést důležité výhody. Úspory a investice jsou alokovány efektivněji. Chudé země, s potřebou velkých investic, nejsou omezovány nedostatkem kapitálu. Investoři nejsou uvězněni na domácím trhu, ale mohou hledat investiční příležitosti, které nabízejí větší návratnost, na celém světě. Investoři mohou rozprostřít své portfolio do větší šířky, čímž je diversifikováno riziko.

Došlo ke změně úlohy ekonomických faktorů, prioritní význam mají znalosti - pro úspěšné podnikání nejsou nyní klíčové disponibilní peníze, technologie a lidé, všech těchto tradičních výrobních faktorů je v současném světě přebytek a hledají uplatnění. Nejčastěji uváděnou změnou je globalizace hospodářství. Poprvé v historii se lidstvo loučí s lokálními ekonomikami doplňkově obohacovanými zahraničním obchodem. Stále více společností operuje celosvětově. Konkurence je obrovská. Zboží a lidé se přesunují mezi vzdálenými částmi světa ve dnech a hodinách, informace a peníze ve vteřinách a velmi levně. Vše je stále více propojeno, dění na určitém místě ovlivňuje hospodářství na protilehlé části zeměkoule. Tradiční nástroje regulace národních ekonomik jsou v tomto prostředí stále méně účinné. Nový - globální rozměr hospodářství je jednou z hlavních příčin propojování podniků do různých řetězců a sítí. Ty vznikají nejen v dodavatelsko-odběratelských vztazích, ale i mezi konkurenty, a to zejména ve velmi nákladných činnostech, jako je výzkum a vývoj nových produktů nebo prodej na vzdálených teritoriích. Zvláštní význam má řetězení a síťování drobných a středních podniků, neboť bez toho je jejich globální působnost nemyslitelná.

1 HISTORICKÉ VZTAHY MEZI CIVILIZACEMI A SOUČASNÝ STAV SVĚTOVÝCH CIVILIZACÍ

1.1 VZTAHY MEZI CIVILIZACEMI¹

Vývoj lidstva je tvořen dějinami civilizací. Generace civilizací už můžeme postřehnout od starého Egypta. Postupně se vyvíjely v antice až po současnost. **Civilizace** (lat. *Civilis* – občanský, státní) je pojem používaný obecně k označení vysokého stupně hmotného a duchovního pokroku lidstva, nebo jako synonymum pojmu kultura, nebo období vývoje společnosti následujícího po divošství a barbarství charakterizované vznikem písma, měst, státu a specializovaných oborů. Slovem civilizace se rovněž popisují relativně uzavřené celky kulturně nebo historicky definované, které procházejí určitým vývojem.² Vztahy mezi civilizacemi prošly dvěma vývojovými fázemi, v současné době se nacházejí ve fázi třetí. První civilizace se objevily před třemi tisíciletími a vztahy mezi nimi měly tři podoby: buď

¹ HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2001. 41. s. ISBN 80-86182495

² KOLEKTIV AUTORŮ. *Nové universum všeobecná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2003. 148. s. ISBN 80-242-1069-X

žádné vztahy neexistovaly, byly omezené, anebo občasné. Tyto vzájemné vztahy dobře popisuje termín „střetnutí“. Civilizace byly izolovány v čase a prostoru a jen malý počet civilizací existoval současně.

Civilizace byly také omezeny geograficky. Např. civilizace Mayů a Inků se nacházely v izolaci až do šestnáctého století a nedocházelo mezi nimi ani ke vzájemným kontaktům. K prvním kontaktům docházelo až v případě civilizací vznikajících ve východním Středomoří, jihozápadní Asii a severní Indii. Komunikaci a obchodní styky však omezovaly vzdálenosti, které civilizace oddělovaly stejně jako nedokonalé dopravní prostředky. Obchod ve Středomoří a v oblasti Indického oceánu se odehrával pomocí loďní dopravy a za pomoci koní. K nejvýznamnějším kontaktům mezi civilizacemi docházelo, když národ jedné civilizace dobyl území národa náležejícího do jiné civilizace. Tyto kontakty byly obvykle násilné docházelo k nim nesouvisle.

Počátkem sedmého století začaly poměrně trvalé a někdy i prudké kontakty islámského světa se Západem a Indií. V 9. století se christianizovaly naddunajští Slované, dnešní Slováci a Moravané. Nejvíce obchodních, kulturních a vojenských střetnutí se odehrávalo uvnitř jednotlivých civilizací. Důsledek: vzestup Západu. Západní křesťanstvo se začínalo vynořovat jako samostatná civilizace v osmém a devátém století. Po mnoho staletí svou civilizační úroveň za ostatními civilizacemi podstatně zaostávalo. Vývoj evropské kultury začal mezi jedenáctým a třináctým stoletím. Tento vývoj usnadnilo časté a systematické přisvojování si vhodných prvků z vyšších civilizací islámu a Byzance stejně jako úprava tohoto dědictví pro zvláštní podmínky a potřeby Západu. V téže době došlo k christianizaci Uher, Polska, Skandinávie a baltského pobřeží. Bylo zde zavedeno římské právo a další aspekty západní civilizace. Došlo ke stabilizaci východní hranice. Během dvanáctého a třináctého století se Evropané pokoušeli získat kontrolu nad Španělskem a podařili se jim dokonce ovládnout oblast Středozemního moře. Kolem roku 1500 již docházelo k rozvoji obchodu. Technologické úspěchy položily základy nové éry světové politiky.

Nesouvislé střety mezi civilizacemi ustoupily trvalému, vítěznému a jednosměrnému vlivu Západu nad všemi ostatními civilizacemi. V následujících dvou stech padesáti letech se pod evropskou nadvládu dostala většina západní polokoule a také značná část Asie.

Koncem osmnáctého století evropský vliv klesl, neboť Spojené státy americké, po nich Haiti a nakonec většina Latinské Ameriky se vzbouřily proti evropské nadvládě a dosáhly nezávislosti. Avšak v druhé polovině 19. století získal Západ svým obnoveným imperialismem moc nad téměř celou Afrikou, upevnil si kontrolu nad indickým subkontinentem a dalšími částmi Asie. Počátkem dvacátého století získaly západní mocnosti pod přímou či nepřímou kontrolu prakticky celý Střední východ až na Turecko.

Během evropské expanze došlo k naprostému zničení aztécké a jihoamerické civilizace, podmanění indické, africké a islámské civilizace byla dobyta Čína byla podřízena západnímu vlivu. Jedině ruská, japonská a etiopská civilizace byly schopny vzdorovat západnímu vlivu, protože byly řízené vysoce centralizovanou císařskou autoritou. Po čtyři sta let se mezicivilizační vztahy omezovaly na podřizování ostatních civilizací pod nadvládu Západu.

Kolem roku 1910 byl svět ekonomicky i politicky sjednocen v mnohem větší míře než kdykoli předtím. Mezinárodní obchod coby součást hrubého světového produktu dosáhl úrovně jako nikdy v minulosti. I procentuální podíl světových investic na celkových

investicích byl vyšší než kdykoli předtím. Interakce: multicivilizační uspořádání. Ve dvacátém století vztahy mezi civilizacemi doznaly změn. Místo toho, aby jedna civilizace jednosměrně působila na všechny ostatní, docházelo mezi nimi k intenzivním, trvalým a mnohospěrným interakcím. Změnila se rovnováha vojenského, ekonomického a politického vlivu.

V roce 1990 měl sice Západ i nadále značný vliv na jiné civilizace, nicméně jejich vztah měl stále více často tu formu, že Západ reagoval na aktuální vývoj v těchto společnostech.

Dvacáté století se vyznačuje velkými ideologiemi – liberalismus, socialismus, anarchismus, marxismus, komunismus, konzervatismus, nacionalismus, fašismus, sociální demokracie a křesťanská demokracie. Všechny tyto ideologie mají společný jeden prvek – jsou produktem západní civilizace. Žádná jiná civilizace nikdy politickou ideologii nevytvořila. Na západě však zase nikdy nevzniklo významné náboženství. Všechna velká světová náboženství jsou produkty nezápadních civilizací. S tím, jak se svět vzdaluje své západní fázi, upadají i ideologie, které byly typické pro pozdně západní civilizace. Konflikty politických ideologií uvnitř jedné civilizace vystřídal střet kultur a náboženství mezi jednotlivými civilizacemi. Během dvacátého století došlo ke značným změnám v globální politické geografii. Byly zde tři fáze rozdělení světa:

1920 – Západ a zbytek světa : jedna část byla pod vládou Západu a druhá část byla skutečně nebo nominálně nezávislá na Západu

1960 – Svět ve studené válce : tři části - svobodný blok, komunistický blok a země neangažované ve studené válce

1990 – Druhy civilizací : Západní, Latinsko-americká, Africká, Islámská, Čínská, Hinduistická, Pravoslavná, Buddhická a Japonská

1.2 HLAVNÍ SOUČASNÉ CIVILIZACE

Samuel P. Huntington ve svém díle uvádí přehled a stručnou charakteristiku následujících civilizací:

- Čínská

Všichni autoři se shodují na existenci buď jednotné čínské civilizace, která se datuje zhruba od roku 1500 př. Kristem nebo i dvou čínských civilizací, které následovaly po sobě a které se měnily v prvních stoletích křesťanství. Pojem „čínský“ přesně vystihuje společenskou kulturu Číny a čínské komunity.

- Japonská

Někteří autoři spojují japonskou kulturu s čínskou pod souhrnným označením civilizace Dálného východu. Avšak tento přístup je odmítán ostatními autory a ti hovoří o jednotné civilizaci, která je potomkem čínské a která se objevila v době mezi lety 100 a 400 po Kristu.

- Hinduistická

Obecně se má za to, že jedna nebo několik po sobě následujících civilizací existuje na subkontinentu nejméně od roku 1500 př. Kristem. Tyto civilizace se obecně nazývají indické nebo hinduistické. Druhému pojmenování se dává přednost, protože se mluví o současných civilizacích. Hinduismus hrál důležitou roli v kultuře celého subkontinentu od druhého tisíciletí před Kristem. Nepředstavuje jen náboženství nebo společenský systém, ale je i

jádrem samotné indické civilizace. Přesto že v Indii žije početná muslimská komunita a i jiných kulturních menšin, má i dnes hinduismus velkou úlohu.

- Islámská

Všichni autoři vyznávají význam samostatné islámské civilizace. K jejímu vzniku došlo v 7. století po Kristu na území Arabského poloostrova. Islám se velmi rychle rozšířil. V důsledku tohoto rozšíření existuje uvnitř islámu mnoho odlišných kultur, mezi něž patří arabská, turecká, perská nebo malajská kultura.

- Latinskoamerická

I když je potomkem evropské civilizace, má Latinská Amerika vlastní identitu. Vyvinula se zcela jinak než Evropa a Severní Amerika. Vyznačuje se sevřenou a autoritářskou kulturou, která se nepatrně objevuje tímto způsobem v Evropě, ale ne v Severní Americe. Latinská Amerika je výhradně katolická. Jsou zde domorodé kultury, jejíž složky jsou různé. Na jedné straně jsou od Mexika, Střední Ameriky, Peru až po Bolívii a na straně druhé až po Argentinu a Chile. Politický a ekonomický rozvoj latinskoamerických zemí se odlišuje od vývoje zemí severoatlantických. Obyvatelé Latinské Ameriky se dělí podle toho, s jakou kulturou se ztotožňují. Někteří tvrdí, že jsou součástí Západu a ti druzí, že ne, že mají svou jedinečnou kulturu. Touto problematikou se zabývalo mnoho autorů, kteří přišli k závěru, že Latinskou Ameriku lze považovat za subcivilizaci uvnitř západní civilizace nebo za samostatnou civilizaci úzce spojenou se Západem. Druhá možnost se ovšem jeví jako užitečnější z pohledu globálního politického dosahu.

- Západní

Vznik se obvykle datuje mezi lety 700 a 800 naší éry. Autoři se shodují v tom, že máme tři hlavní části – evropskou, severoamerickou a latinskoamerickou. Vztah mezi dvěma hlavními složkami – severoamerickou a evropskou – procházel v dějinách mnoha změnami. Severoameričané po značnou část svých dějin vymezovali vlastní společnost v protikladu vůči Evropě. Amerika byla zemí svobody, rovnosti, příležitostí, budoucnosti. Zato Evropa naopak představovala útlak, třídní konflikty a hierarchii. Až ve stoletím dvacátém se Severní Amerika považovala za součást západní civilizace, jejíž součástí je i Evropa. Stalo se tak poté, co se Severní Amerika začala objevovat na mezinárodní scéně. Pojmu Západ se v současnosti obecně používá k označení toho, co se dříve nazývalo západním křesťanstvím. Západ je tedy jedinou civilizací, jejíž název je odvozen od názvu světové strany a nikoli od jména nějakého náboženství, národa nebo geografické oblasti. Ovšem v novověku je západní civilizace označována buď jako euroamerická nebo jako severoatlantická.

Může sem ještě patřit buddhistická, pravoslavná a africká civilizace, ale na nich se jednoznačně jednotliví autoři neshodují. Hlavním faktorem charakterizující civilizace je **náboženství** – křesťanství, islám, hinduismus, konfucianismus nebo buddhismus.³

1.3 VLIV ASIE V CIVILIZAČNÍ ROVNOVÁZE

Podle Samuela P. Huntingtona je hospodářský rozvoj východní Asie jednou z nejdůležitějších změn, ke kterým došlo ve světě ve druhé polovině dvacátého století. Samotný proces začal už v padesátých letech v Japonsku, které představovalo nezápadní zemi, jež se dokázala úspěšně modernizovat a dosáhla vysokého stupně hospodářského rozvoje. Ekonomický rozvoj se ovšem rozšířil i do čtyř asijských tzv. tygrů (Hongkong, Tchaj-wan, Jižní Korea, Singapur) a po nich rovněž do Číny, Malajsie, Thajska a Indonésie.

³ HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2001. 37. s. ISBN 80-86182495

V současnosti se rozbíhá i na Filipínách, v Indii a Vietnamu. Tyto země se již po deset let (1994 – 2004) vyznačují trvalým hospodářským růstem, který dosahuje v průměru 8 až 10 %. Stejně markantní byla i obchodní expanze, která nastala nejprve mezi asijskými státy a zbytkem světa, poté i mezi těmito státy navzájem. Tento hospodářský růst asijských zemí ostře kontrastuje s mírným růstem ekonomiky evropské a americké stejně jako se stagnací, která prostoupila zbytek světa.

Čínská ekonomika vykazovala během osmdesátých a v první polovině devadesátých let každoroční nárůst ve výši 8 % a asijské tygři za ní zaostávali jen nepatrně. Čína se v roce 1993, podle zástupců Světové banky, stala „čtvrtým sloupem světového hospodářského růstu“ – vedle USA, Japonska a Německa. Podle většiny odhadů se čínská ekonomika stane největší na světě již počátkem dvacátého prvního století. Je pravděpodobné, že kolem roku 2020 budou další asijské země patřit k největším ekonomikám. A to zejména země, které jsou součástí organizace ASEAN – Malajsie, Singapur, Vietnam, Filipíny, Thajsko. V té době budou pravděpodobně asijské společnosti vytvářet více než 40% světového hospodářského produktu.⁴

1.4 ČÍNA A JEJÍ SFÉRA SPOLEČNÉ PROSPERITY

V padesátých letech se Čína definovala jako spojenec Sovětského svazu (SSSR). Po čínsko-sovětské roztržce se pak považovala za vůdce třetího světa proti oběma supervelmocím, USA : SSSR, což jí stálo nemalé finanční prostředky a přineslo jen velmi malý zisk. Po změně americké politiky za vlády Nixonova kabinetu se Čína chtěla stát jazýčkem vah mezi supervelmocemi. Na stranu USA se přikláněla v sedmdesátých letech, kdy se zdálo, že americká moc slábne. V letech osmdesátých, kdy vojenská moc USA vzrostla a naopak poklesla ekonomická moc SSSR, který se vyčerpával v Afghánistánu, zaujala Čína opět spíše neutrální postoj. S koncem soupeření velmocí však Čína ztratila na ceně a byla nucena znovu definovat svou roli ve světovém dění. Vytyčila si dva cíle:

- stát se hlavním státem čínské kultury, k němuž by se orientovaly všechny čínské komunity
- obnovit historickou pozici, kterou Čína ztratila v 19. století, tj. znovu získat hegemonii ve východní Asii.

Čína je rychle expandující kulturní a ekonomická realita, která se pomalu stává i realitou politickou. Číňané stáli u obrovského hospodářského rozvoje v 80. a 90. letech: na území Číny, v oblasti čtyř asijských tygrů (z nichž 3 tvoří čínské komunity) a v jihovýchodní Asii.

Omezení západních ekonomických aktivit v Číně přineslo Číně během deseti let prudký hospodářský rozvoj a dalo podnět a příležitost zámořským Číňanům. Ti začali v Číně investovat a vydělávat na společné kultuře a osobních kontaktech. Výsledkem byl obrovský nárůst hospodářských vazeb mezi čínskými komunitami. V roce 1992 přicházelo 80% přímých zahraničních investic do Číny (11,3 miliardy dolarů) od Číňanů žijících v zámoří např. v Hongkongu, Tchaj-wanu, Singapuru nebo v Macau. Oproti tomu japonské investice tvořily pouhých 6,6% a americké 4,6%. Stejně impozantní je i nárůst obchodu. Např. v roce

⁴ HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2001. 112. s. ISBN 80-86182495

1986 byl tchajwanský export do Číny téměř nulový, v roce 1992 činil už 8 % celkového tchajwanského exportu, který celkově toho roku vzrostl o 35%.⁵

1.5 GLOBÁLNÍ POLITIKA CIVILIZACÍ – ASIE, ČÍNA A AMERIKA

Ekonomické změny v Asii, zvláště pak v její východní části, jsou jednou z nejdůležitějších změn ve světě druhé poloviny 20. století. V devadesátých letech tento hospodářský vývoj vyvolal ekonomickou euforii u početné skupiny těch, kteří se domnívali, že propojení východní Asie a celého tichomořského lemu stále jemnější ekonomickou sítí zajistí mezi národy mír a porozumění. Tak tomu ovšem není. Hospodářský růst vytváří politickou nestabilitu jak uvnitř země, tak mezi jednotlivými státy, a rovněž mění mocenskou rovnováhu mezi zeměmi a regiony.

Hospodářský vývoj Asie a rostoucí sebedůvěra asijských společností narušují mezinárodní politiku přinejmenším třemi způsoby:

- a) ekonomický rozvoj umožňuje asijským státům rozšiřovat svůj vojenský potenciál a podporuje nejistotu ohledně budoucích vztahů mezi zeměmi
- b) ekonomický rozvoj zvyšuje intenzitu konfliktů mezi asijskými společnostmi a Západem, hlavně USA
- c) ekonomický rozvoj největší asijské mocnosti zvyšuje čínský vliv v regionu stejně jako pravděpodobnost obnovení čínské tradiční hegemonie ve východní Asii, což ostatní státy nutí k tomu se buď k Číně přidat, anebo se pokusit její vliv nějak kompenzovat.⁶

2 SVĚTOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

2.1 VYMEZENÍ POJMU

Světové hospodářství tvoří souhrn všech národních hospodářství v jejich vzájemném spojení sítí mezinárodních ekonomických vztahů, odrážející stále se rozšiřující a prohlubující mezinárodní dělbu práce a z ní vyrůstající tendenci k internacionalizaci hospodářského života v rozměru světového hospodářství. Světové hospodářství je reprodukováno:

- mezinárodním pohybem zboží, služeb, peněz, kapitálu, pracovních sil, vědeckotechnických znalostí
- činností mezinárodních ekonomických institucí a organizací

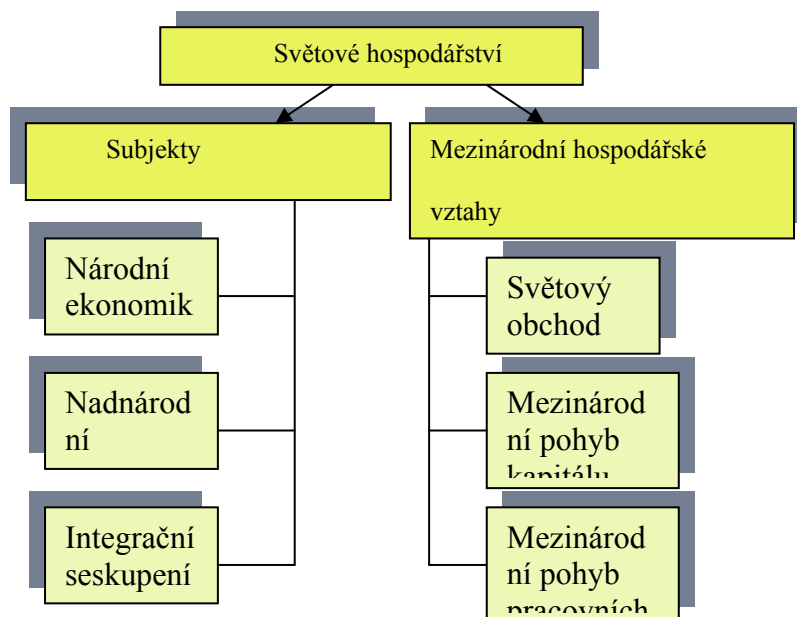
Světové hospodářství tvoří dva typy subjektů:

- tzv. základní – to jsou jednotlivé národní ekonomiky
- odvozené – to jsou transnacionální společnosti; jejich význam neustále roste

V současnosti můžeme ke subjektům světového hospodářství řadit i integrační seskupení.

⁵ HUNTINGTON, S. P. *Sřet civilizací*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2001. 195. s. ISBN 80-86182495

⁶ HUNTINGTON, S. P. *Sřet civilizací*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2001. 259. s. ISBN 80-86182495

Zdroj: LIPKOVÁ, L. *Mezinárodné hospodárske vzťahy*. 1. vyd. Bratislava: Sprint, 2002. 69. s. ISBN 80-88848-70-9

Struktura světového hospodářství⁷

Strukturu světového hospodářství lze charakterizovat prostřednictvím podílu jednotlivých odvětví na tvorbě HDP a na celkové zaměstnanosti.

Pro snadnější orientaci se odvětví seskupují podle příbuznosti do sektorů, a to:

- primární sektor (A) – zemědělství, lesnictví, rybolov, těžba
- sekundární sektor (I) – průmysl, stavebnictví, energetika
- terciární sektor (S) – doprava, spoje, obchod, finance, věda, školství apod.

Světové hospodářství se začalo formovat až na určitém stupni ekonomického rozvoje zemí. Vlivem výrobních sil docházelo k rychlému růstu výroby, která byla spojena se společenskou dělbou práce nejen uvnitř krajin, ale taky mezi nimi navzájem. Výsledky výroby se začali vyměňovat mezi jednotlivými subjekty světového hospodářství a utvořili **světový trh**. Světový trh představuje řadu propojených regionálních trhů, na nichž se soustřeďuje rozhodující nabídka a poptávka po dané komoditě. Je to souhrn všech prodejků a koupí, které se uskutečňují mimo hranice národních ekonomik za určité období, resp. souhrn národních trhů, organicky spojených prostřednictvím mezinárodního obchodu, kterým se realizují mezinárodní směnné vztahy. Vývoj světového trhu je ovlivňován řadou okolností, např. komoditní strukturou, cenovými změnami, územní strukturou, protekcionistickou či liberální obchodní politikou, neekonomickými příčinami apod.

Do světového hospodářství se začleňují všechny existující ekonomické celky bez ohledu na jejich ekonomickou vyspělost a rozsah jejich vzájemných ekonomických vztahů.

⁷ <http://www.elections2004.eu.int/highlights/cs/605.html>

K rozvoji světového hospodářství jsou potřebné následující prvky:⁸

- rozvinutá mezinárodní dělba práce
- světový obchod a světový trh
- světové peníze, měnové a úvěrové vztahy
- světové (mezinárodní) hospodářské instituce a organizace

Rozdílnost podmínek, kterými jednotlivé krajiny disponují, ovlivňují jejich úlohu ve světovém hospodářství. Celky ve světovém hospodářství můžeme klasifikovat podle různých kritérií, např. podle:⁹

- dosáhnuté ekonomické úrovně
- velikosti území
- převládajícího charakteru hospodářské činnosti
- typu ekonomického růstu
- charakteru zahraničně - ekonomických vztahů
- stavu obchodní bilance
- stavu platební bilance

CHARAKTERISTIKA SVĚTOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

V současnosti tvoří světové hospodářství velmi nesourodý celek. Na jedné straně jsou vysoce vyspělé ekonomiky a na druhé straně velmi zaostalé. Jednotlivé země začleňujeme do hospodářských skupin podle následujících ukazatelů – objem hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele, struktura tvorby domácího produktu, komoditní struktura exportu, úroveň vzdělání obyvatelstva, míra urbanizace apod.

Rozdělení zemí podle hospodářské úrovně:¹⁰

1. Hospodářsky vyspělé státy

Vedoucí skupinou ve světovém hospodářství je tzv. Velká sedmička (G7), ovšem v posledních letech se mluví o Velké osmičce (G8), protože se různých zasedání zúčastňuje i Rusko.

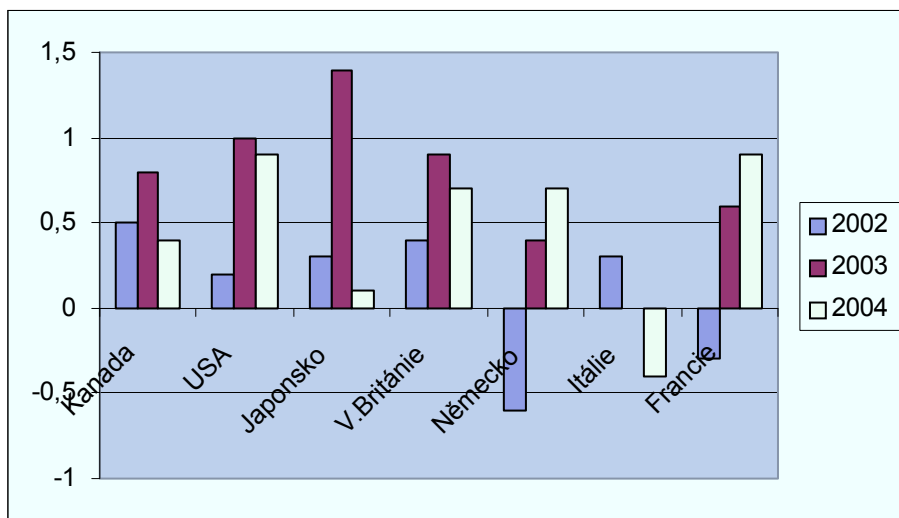
⁸ LIPKOVÁ, L. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint, 2002. ISBN 80-88848-70-9

⁹ LIPKOVÁ, L. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint, 2002. ISBN 80-88848-70-9

¹⁰ LIPKOVÁ, L. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. 1. vyd. Bratislava: Sprint, 2002. 71. s. ISBN 80-88848-70-9

Vývoj HDP v zemích G7 (2002-2004)			
(změna v %)			
	2002	2003	2004
Kanada	0,5	0,8	0,4
USA	0,2	1	0,9
Japonsko	0,3	1,4	0,1
V.Británie	0,4	0,9	0,7
Německo	-0,6	0,4	0,7
Itálie	0,3	0	-0,4
Francie	-0,3	0,6	0,9

Zdroj: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2005/01/pdf/chapter1.pdf>

Zdroj: vlastní

Největší HDP v roce 2004 vykazovala Francie a USA a to shodnou hodnotou 0,9%. Za ní následuje Velká Británie a Německo rovněž se shodnou hodnotou ve výši 0,7%. Dále v pořadí následuje Kanada, Japonsko a poslední je Itálie.

Hospodářsky vyspělé státy tvoří 3 průmyslová centra ve světě:

- Největším ekonomickým potenciálem disponují zatím Spojené státy americké. Spolu s Kanadou a Mexikem tvoří integraci Severoamerického pásma volného obchodu (NAFTA).
- Evropské země, které jsou členy Evropské unie. Především země západní Evropy.
- Region jihovýchodní Asie s Japonskem. Region jihovýchodní Asie tvoří seskupení ASEAN, které v poslední době hraje velkou úlohu ve světovém obchodu.

Státy G7 chtějí napravit nerovnováhy ve světové ekonomice. Dohodli se na tom ministři financí této skupiny nejvyspělejších zemí na společné schůzi dne 18.4.2005. Slíbili razantní kroky k řešení nerovnováh ve světové ekonomice a k ochraně růstu před negativními faktory, jako jsou například vysoké ceny ropy. Ministři vyzvali také ke konsolidaci rozpočtu USA a dalším strukturálním reformám v Evropě a Japonsku. Zopakovali rovněž, že devizové kurzy

by měly odrážet ekonomickou situaci a že nadměrné výkyvy kurzů jsou pro hospodářský růst nežádoucí.¹¹

2. Tranzitivní ekonomiky

Do této skupiny patří takové státy, které se nachází v různém stádiu přechodu od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní. Patří sem např. bývalé socialistické státy (Maďarsko nebo Polsko), v nichž se uskutečnily revoluční politické změny, ale rovněž sem patří i země, které se nevzdaly svého centrálně plánovaného hospodářství jako např. Severní Korea, Vietnam, Kuba.

3. Rozvojové státy

Pro ně je charakteristická nízká dosahovaná úroveň všech významných makroekonomických ukazatelů např. nízká úroveň tvorby HDP, nízká úroveň gramotnosti, relativně jednotná komoditní struktura exportu atd. Patří sem např. Indie, Angola nebo Ekvádor.

2.3 RŮST SVĚTOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

Jedna ze základních charakteristik rozvoje ekonomiky. Jedná se o rozvoj výrobních sil ekonomik projevující se růstem produkce hotových výrobků a služeb. Obvykle je vyjádřen jako růst HDP v % za určité sledované období, eventuálně růst národního důchodu.

V historickém vývoji světového hospodářství převládal vždy růst nad poklesem, avšak růst probíhal velmi nerovnoměrně co do času i teritoriálního rozložení. Spodní hranicí ekonomického růstu každé země je populační vývoj (ekonomický růst by měl dosahovat vyšších temp než přírůstek obyvatelstva)

Ekonomický růst není stejnorodý. Podle ekonomů globální nerovnováha sílí. Světové hospodářství mělo v roce 2005 dosáhnout tempa růstu 4,3 %. Podle Mezinárodního měnového fondu a Světové banky je to silná dynamika. Konstatovali to na jarním zasedání v Washingtonu 2005. Ale podle nich tu existuje i řada rizik, kvůli nimž může dobře rozjetá globální ekonomika narazit. Značná rizika pro její růst představují další cenový vzestup na ropném trhu a jeho kolísání, možné oslabování dolaru vůči dalším hlavním měnám a prohlubující se finančně platební nerovnováha mezi USA a zbytkem světa, v první řadě s Asií. Vyspělé země se musí mít též na pozoru před náhlým zvýšením dlouhodobých úrokových sazeb, které stále zůstávají na velice nízké úrovni.¹² Světová hospodářská krize, ve kterou přerůstla finanční krize v roce 2008, toto riziko potvrzuje.

¹¹ <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-04-15.html>

¹² <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-04-15.html>

2.4 INTEGRAČNÍ TENDENCE VE SVĚTOVÉM HOSPODÁŘSTVÍ

- Globalizace¹³

Obecně nejednoznačně definovaný výraz, v nejobecnějším slova smyslu vzájemně spjatý souhrn složitých a rozporuplných procesů propojování aktivit a osudů lidí v celosvětovém, planetárním měřítku. Je výrazem nové dimenze vytvářené stále sílící tendencí k interdependenci hospodářského, politického, sociálního a ekologického vývoje probíhajícího v jednotlivých národních ekonomikách. Odráží celkovou technickou, informační, produkční, obchodní a myšlenkovou úroveň, ke které dospívá lidská civilizace na konci 20. a na počátku 21. století.

- Globalizace světového hospodářství

Mnohoznačný výraz, který mj. nově vymezuje podmínky aktivit ekonomických subjektů na trzích – akčním prostorem podniků, zejména transnacionálních korporací není jedna země, ale světové hospodářství jako celek.

Světové hospodářství je dnes také ovlivňováno aktivitami řady mezinárodních či nadnárodních institucí (IMF, GATT/WTO, EU aj.), jejichž politiky mají vliv i na postavení a fungování národních států. Stále více obchodních, kapitálových, devizových aj. činností je uskutečňováno subjekty, které nejsou vázány na určité státní celky, území, konkrétní obyvatelstvo. Je pro ně typické přeshraniční působení, realizace produkce a služeb na všech světových trzích i přesuny výrob ze země do země.

- Internacionalizace ekonomik

Objektivní proces, který stále více přerůstá národní hranice. Z procesu internacionalizace vyplývá nutnost rozšiřování ekonomických vztahů, které propojují jednotlivé národní ekonomiky navzájem. Proces trvalého sblížení národních ekonomik ve světovém hospodářství, uskutečňující se prostřednictvím rozšiřující se sítě mezinárodních ekonomických vztahů. Tento proces se rozvíjí pod vlivem rozšiřování a prohlubování mezinárodní dělby práce. V těchto podmínkách pak ekonomické aktivity jednotlivých států nejsou omezovány na dimenze jejich vlastních, národních ekonomik.

Internationalizace probíhá již dlouho ve světovém hospodářství, mění se její formy a rychlost, která se zvyšuje s rozvojem vědeckotechnického pokroku. Formy internacionalizace závisejí především na stupni ekonomického vývoje a sociálně ekonomickém prostředí, v němž se internacionalizace odehrává. V rozvinutých tržních ekonomikách postupuje od monopolizace k transnacionalizaci, k růstu mezinárodního pohybu kapitálu a k vyšším formám mezinárodní ekonomické integrace. V rámci světového hospodářství představuje pozitivní jev, protože podporuje výměnu materiálních a duchovních hodnot. Protože k ní dochází v konkrétních politických a sociálně ekonomických podmínkách, může v rámci světového hospodářství působit i negativně.

Objektivní proces internacionalizace předbíhá schopnost adaptace a regulace. Kriterialem alokace výrobních zdrojů se stávají i (a stále více) potřeby světového trhu. V důsledku nepřetržitě posilované internacionalizace dochází k prohlubování interdependence mezi národními ekonomikami.

¹³ ŠÍBL, D.; ŠAKOVÁ, B. *Světová ekonomika*. 1. vyd. Bratislava: Sprint, 2002. 418 s. ISBN 80-88848-98-9

- Interdependence

Teoretická koncepce globální interdependence (vzájemné závislosti) vychází z teze, že žádný subsystém v interdependentním globálním systému světového hospodářství se nemůže trvale vyvíjet na úkor druhých subsystémů. Vzájemná hospodářská závislost zemí (národních ekonomik) upevňovaná a rozšiřovaná rozvojem mezinárodní dělby práce, je jedním z projevů či produktů internacionalizační tendence prosazující se ve světovém hospodářství.

2.5 SVĚTOVÝ OBCHOD

Jedna z forem mezinárodního obchodu, v rámci které partneři směňují zboží bezdevizovým způsobem (dnes se často využívá v důsledku nedostatečné platební schopnosti jednoho nebo obou partnerů obchodních dohod). Je součástí vnějších ekonomických vztahů a z hlediska světového hospodářství patří do mezinárodních hospodářských vztahů. Mezi důležité pojmy světového obchodu patří:

- a) Obrat zahraničního obchodu - součet exportu a importu dané země, vyjádřený buď v národní nebo dohodnuté měně, tempo růstu obratu zahraničního obchodu se poměřuje s tempem růstu HDP
- b) Struktura obchodu
 - *komoditní (zbožová) struktura* – vyjadřuje podíl jednotlivých komodit na celkovém obchodu (vymezení komodit je mezinárodně sjednoceno pomocí mezinárodní obchodní klasifikace SITC)
 - *teritoriální (územní) struktura* – vyjadřuje podíl jednotlivých teritorií eventuálně zemí na obchodu dané země, nebo na světovém obchodě¹⁴

2.6 MEZINÁRODNÍ OBCHOD A JEHO VÝVOJ

Mezinárodní obchod je nejdůležitější částí mezinárodních obchodních vztahů a neustále prochází změnami. Vývoj mezinárodního obchodu prošel čtyřmi fázemi.¹⁵

1. Fáze (1870 – 1913)

- růst fyzického objemu mezinárodního obchodu
- minimální vládní zásahy do hospodářské sféry
- stabilní měnový systém
- volný pohyb kapitálu
- migrace obyvatelstva
- zavedení obchodních překážek a cla
- nejrychlejší hospodářský růst – USA
- nejpomalejší hospodářský růst – Asie

¹⁴ <http://www.elections2004.eu.int/highlights/cs/605.html>

¹⁵ PIPEK, J. a kol. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1996. 57. s. ISBN 80-7079-595-6

2. Fáze (1913-1950)

- válečné konflikty a krize (největší dopad měla válka na Evropu a Japonsko)
- celosvětová krize (1929-1933) – nové způsoby zásahů států do rozvojových procesů
- postupný kolaps mezinárodního obchodu a kapitálových trhů (1930 -Německo a Japonsko-změny v zásadách liberalizace ekonomiky)
- vývoj komoditní struktury obchodu (ceny primárních výrobků se udržovaly na vyšší úrovni než výrobky průmyslové)

3. Fáze (1950 – 1987)

- poválečné období - orientace na rychlou rekonstrukci a obnovu národních hospodářství – růst HDP
- dynamika mez.obchodu je závislá na ekonom.růstu a intenzivní otevírání se ekonomik
- všeobecný růst investic do zahraničí- důvod úspěšného růstu HDP a mezinárodního obchodu
- otevření národních ekonomik
- vědecko-technický pokrok
- 70.léta –růst mez.obchodu ale zpomalení dynamiky jeho fyzického objemu
- 80.léta – snížení dynamiky mez.obchodu
- proces internacionalizace hospodářství,vznik nových aliancí,ekologické problémy

4. Fáze (1987- 2004)

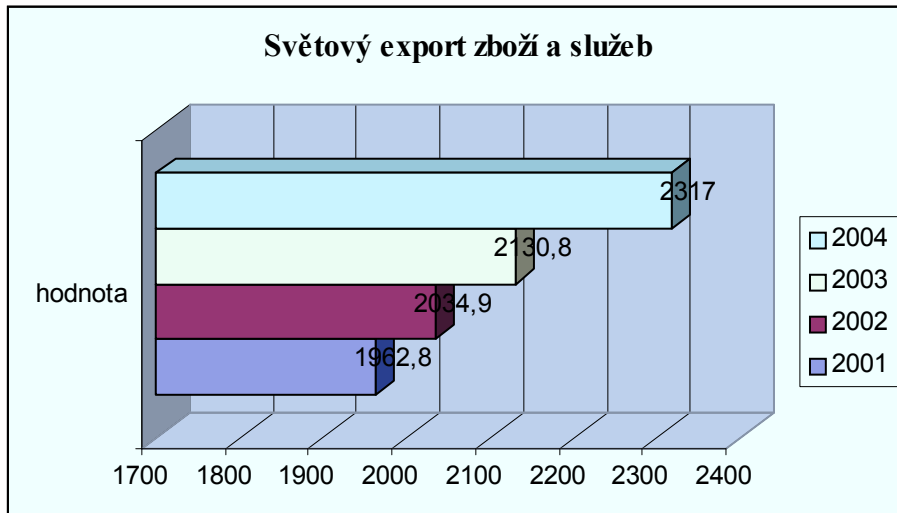
- zvýšený růst HDP ve vyspělých zemích
- 90. léta – pokles dynamiky HDP a mez.obchodu
- rozpad centrálně plánovaných ekonomik – snížení národních důchodů a ústup mez.obchodu
- rozvoj vědecké-technického pokroku – cenová diferenciacce a nerovnoměrný cenový vývoj
- rozvoj obchodu se službami
- nástup mezinárodního podnikání
- od roku 1994 – vysoké tempo růstu mezinárodního obchodu
- prognóza do budoucnosti: další zlepšení stavu světové ekonomiky
- EU stále vykazuje vysokou dynamiku
- v roce 2005 se předpokládalo zrychlení růstu

POROVNÁNÍ SVĚTOVÉHO OBCHODU

Tabulka – Světový export zboží a služeb¹⁶

Světový export zboží a služeb (v bilionech dolarů)	
	hodnota
2001	1962,8
2002	2034,9
2003	2130,8
2004	2317

¹⁶Zdroj: <http://www.oecd.org/dataoecd/55/27/18628014.pdf>

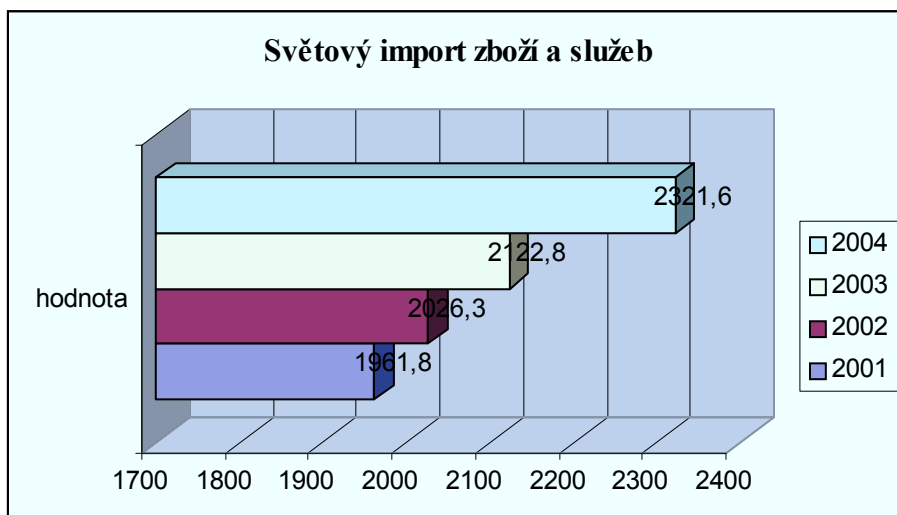
Zdroj: vlastní

Z grafu a obrázku je patrné, že světový export se zbožím a službami neustále roste. Pro srovnání: v roce 2001 činil světový export 1962,8 bilionů dolarů a v roce 2004 dosahuje export hodnoty 2317 bilionů dolarů. Rozdíl těchto dvou hodnot činí 354,2 bilionů dolarů v průběhu tří let.

Tabulka – světový import zboží a služeb

Světový import zboží a služeb	
(v bilionech dolarů)	
	hodnota
2001	1961,8
2002	2026,3
2003	2122,8
2004	2321,6

Zdroj: <http://www.oecd.org/dataoecd/55/27/18628014.pdf/>

Zdroj: vlastní

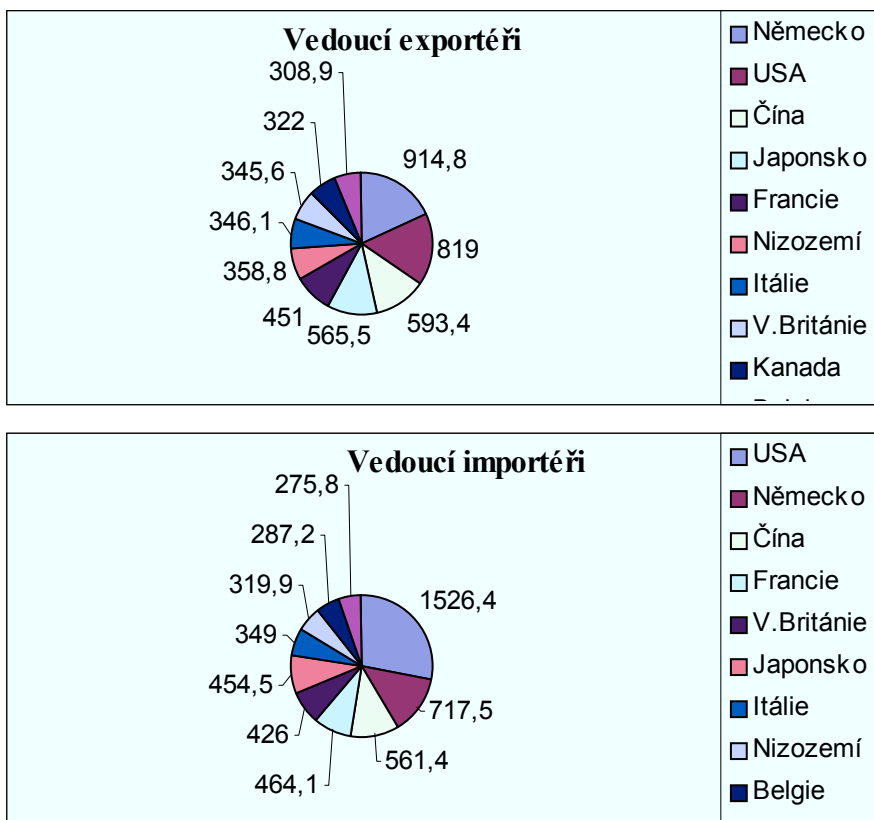
2.8 FAKTORY RŮSTU MEZINÁRODNÍHO OBCHODU A JEHO VÝVOJ DO ROKU 2005

Rozhodujícím faktorem vývoje mezinárodního obchodu je ekonomický růst a hospodářská a obchodní politika rozvinutých tržních ekonomik, neboť tato skupina zemí nejvýrazněji ovlivňuje mezinárodní obchod.

Tabulka – Vedoucí exportéři a importéři ve světovém obchodu se zbožím, 2004

Vedoucí exportéři a importéři ve světovém obchodu se zbožím, 2004 (v bilionech dolarů)			
Export		Import	
	hodnota		hodnota
Německo	914,8	USA	1526,4
USA	819	Německo	717,5
Čína	593,4	Čína	561,4
Japonsko	565,5	Francie	464,1
Francie	451	V.Británie	426
Nizozemí	358,8	Japonsko	454,5
Itálie	346,1	Itálie	349
V.Británie	345,6	Nizozemí	319,9
Kanada	322	Belgie	287,2
Belgie	308,9	Kanada	275,8

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

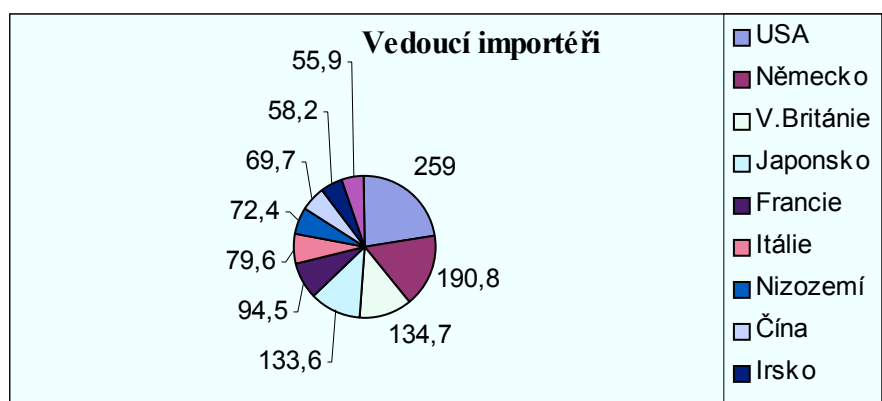
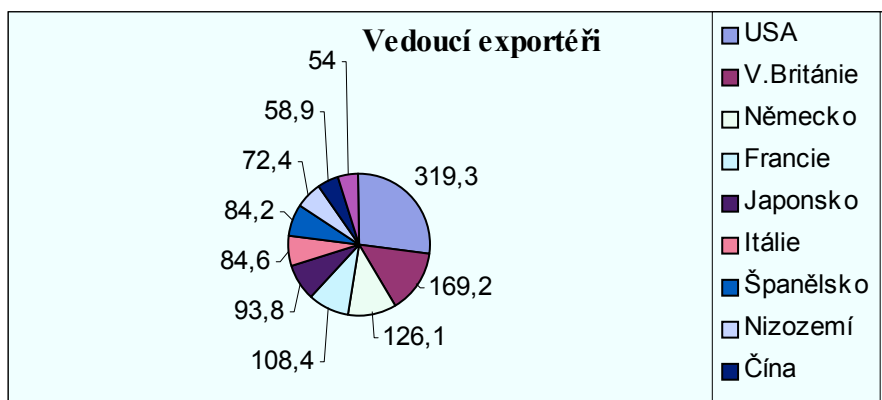

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Z tabulky a grafů vidět, že vedoucí postavení ve světovém obchodu se zbožím v roce 2004 jak v exportu tak importu zaujímali USA, Německo a Čína. Čína se oproti roku 2003 dostala o jednu pozici dopředu. Tehdy, co se týče exportu a importu zaujímala čtvrtou pozici ve světovém žebříčku hodnocení. Tyto data a statistiky uvádí Světová obchodní organizace WTO.

Tabulka – Vedoucí exportéři a importéři ve světovém obchodu se službami, 2004

Vedoucí exportéři a importéři ve světovém obchodu se službami, 2004 (v bilionech dolarů)			
Export		Import	
	hodnota		hodnota
USA	319,3	USA	259
V. Británie	169,2	Německo	190,8
Německo	126,1	V. Británie	134,7
Francie	108,4	Japonsko	133,6
Japonsko	93,8	Francie	94,5
Itálie	84,6	Itálie	79,6
Španělsko	84,2	Nizozemí	72,4
Nizozemí	72,4	Čína	69,7
Čína	58,9	Irsko	58,2
HongKong	54	Kanada	55,9

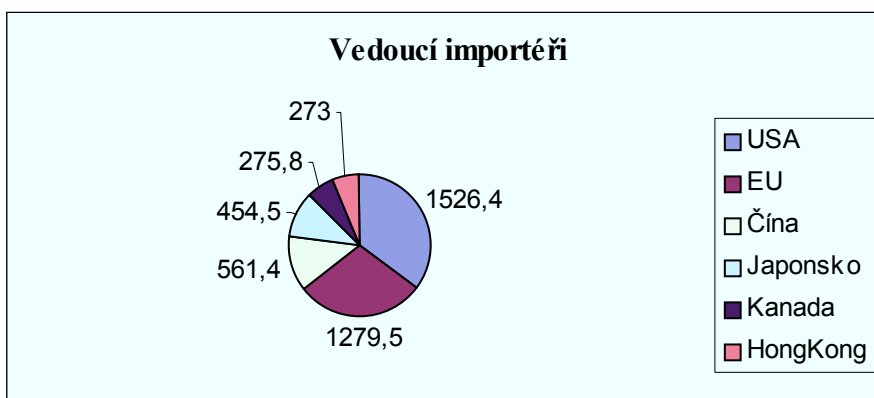
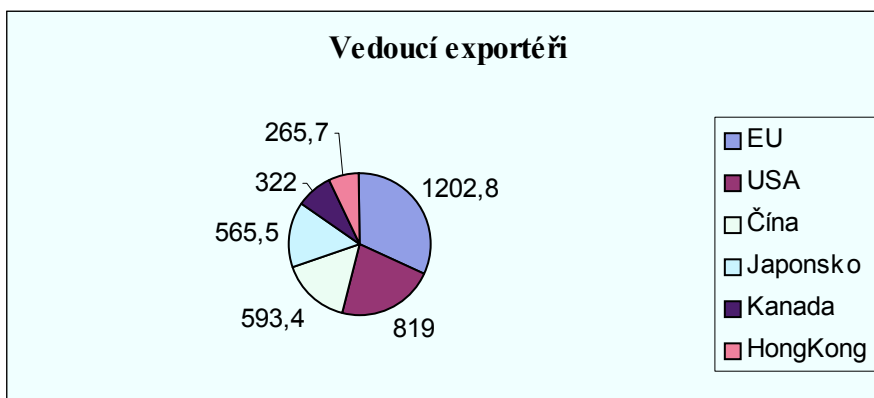
Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Z předchozí tabulky a grafů je zcela patrné, že tři vedoucí postavení v obchodu se službami zauímají USA, Velká Británie a Německo. Čína v obchodu se službami už neobsazuje přední pozice jako v obchodu se zbožím. Co se týče exportu služeb je na deváté pozici a v importu služeb zauímá osmou pozici.

Tabulka – Vedoucí exportéři a importéři v obchodu se zbožím zahrnující EU – 25, 2004

Vedoucí exportéři a importéři v obchodu se zbožím zahrnující EU-25, 2004 (v bilionech dolarů)			
Export	hodnota	Import	hodnota
EU	1202,8	USA	1526,4
USA	819	EU	1279,5
Čína	593,4	Čína	561,4
Japonsko	565,5	Japonsko	454,5
Kanada	322	Kanada	275,8
HongKong	265,7	HongKong	273

Zdroj: : http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Zdroj: vlastní

Zde můžeme pozorovat, že Evropská unie je ve vedení v exportu zboží oproti USA. V importu zboží je tomu naopak. Vedoucí postavení zaujímá USA. V USA v roce 2004 převládá dovoz nad vývozem. Čína je i v tomto porovnání na třetí pozici.

2.9 MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Formy mezinárodních vztahů:¹⁷

- státy budují vztahy mezi sebou na základě mezinárodních smluv a dohod
- státy je mají určené v rámci mezinárodních organizací

Mezinárodní dohody upravují vztahy mezi státy a jsou základem pro spolupráci. Rozlišujeme smlouvy bilaterální (mezi dvěma státy) a multilaterální (mezi více státy). Součástí mezinárodních vztahů jsou *mezinárodní organizace*, což je forma spolupráce mezi státy. Vznikem mezinárodní organizace jsou mezinárodní vztahy institucionální. Vzájemná spolupráce zemí v organizacích je trvalá a neustále se vyvíjí. Rozvoj organizací začal koncem 19. století.

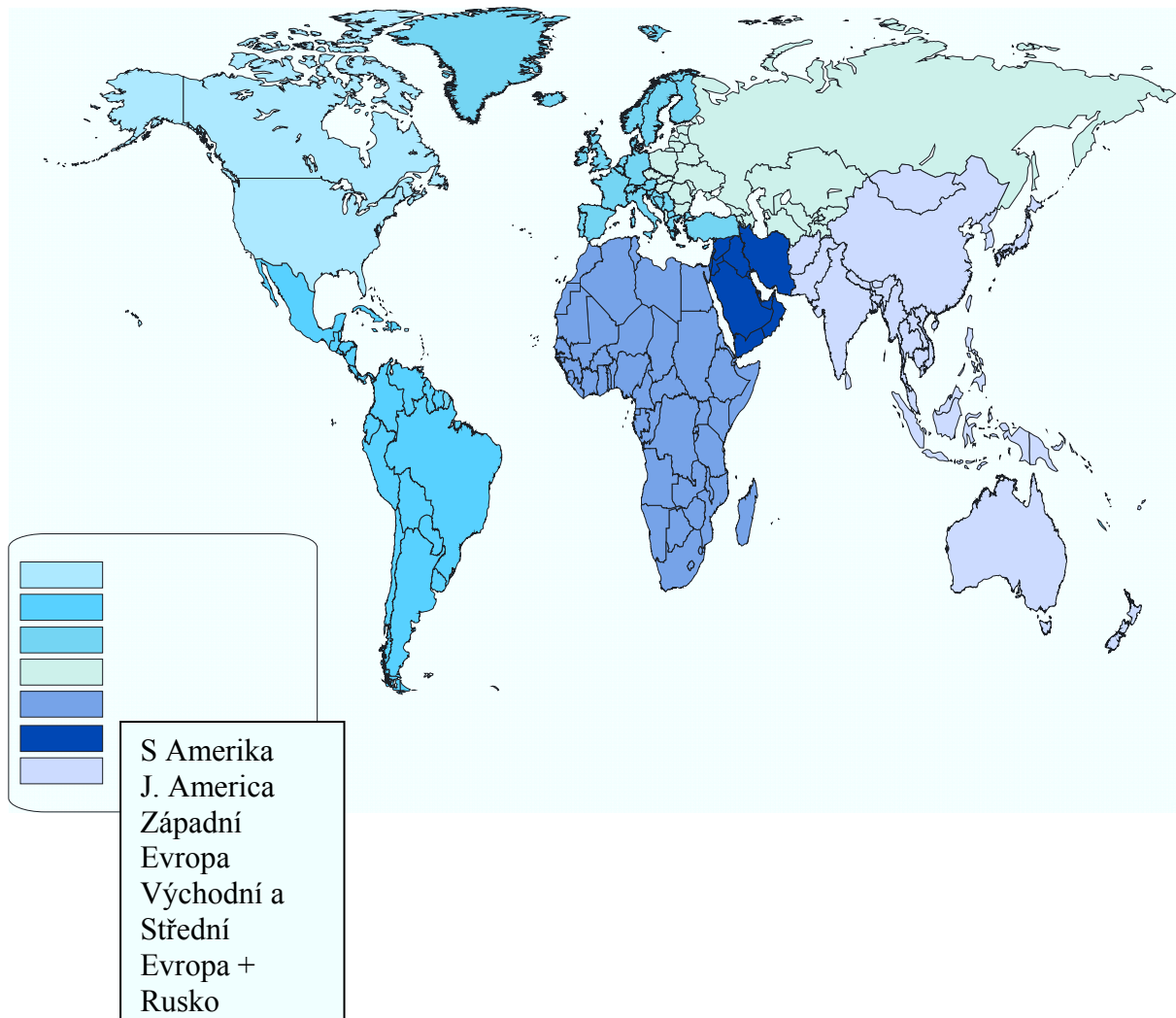
¹⁷ http://www.imaturita.cz/scripts/sem_show.php?id=50

Mezinárodní organizace dělíme:

- podle velikosti: globální (např. OSN, NATO, ASEAN)
regionální – jejich činnost je jen v určitých oblastech
- podle oblasti zájmů: politické
hospodářské
oborové (např. výměna informací a zajištění společných pravidel)

3 ANALÝZA HOSPODÁŘSTVÍ VE VYMEZENÝCH SVĚTOVÝCH GEOGRAFICKÝCH REGIONECH

3.1 VYMEZENÍ SVĚTOVÝCH GEOGRAFICKÝCH REGIONŮ

Zdroj: http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2004_e/maps_e/m01.xls

- Severní Amerika

Spojené státy americké, Kanada a ostatní území v Severní Americe

- Latinská Amerika

Antigua a Barbuda, Argentina, Bahamy, Barbados, Belize, Bolívie, Brazílie, Chile, Kolumbie, Costa Rica, Kuba, Dominika, Dominikánská Republika, Ekvádor, Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamaica, Mexiko, Nizozemské Antily, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincent a Grenadiny, Surinam, Trinidad a Tobago, Uruguay, Venezuela a ostatní krajiny a území v Latinské Americe

- Asie

Afganistan, Bangladéš, Bhútán, Indie, Maledivy, Nepál, Pákistán, Srí Lanka, Východní Asie (zahrnující Oceánii)- Austrálie, Brunei, Kambodža, Čína, Rádži, Hong Kong, Indonésie, Japonsko, Kiribati, Laos, Macau, Malajsie, Mongolsko, Myanmar, Nový Zéland, Papua - Nová Guinea, Filipíny, Korejská republika, Samoa, Taiwan, Penghu, Kimen a Matsu; Singapur, Šalamounovi Ostrovy, Thajsko, Tonga, Tuvalu, Vanuatu, Vietnam, a ostatní krajiny a území v Asii a Pacifiku.

- Společenství nezávislých států

Rusko, Ukrajina, Kazachstán, Bělorusko, Arménie, Uzbekistán, Kyrgizstán, Tádžikistán, Moldávie, Gruzie, Ázerbajdžán, Turkmenistán

- Evropa

Rakousko, Belgie, Kypr, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Island, Irsko, Itálie, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Spojené Království, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, bývalá Jugoslávská svazová republika, Makedonie, Slovinsko, Srbsko a Černá Hora a území v Západní Evropě, Pobaltské státy, Albánie, Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Slovensko, Pobaltské státy: Estonsko, Lotyšsko, Litva

- Afrika

Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko a Tunis; Subsaharská Afrika, rozdělena na Východní Afriku: Benin, Burkina Faso, Kapverdské ostrovy, Pobřeží Slonoviny, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea Bissau, Libérie, Mali, Mauretánie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone, Togo; Střední Afrika: Burundi, Kamerun, Středoafriická republika, Čad, Kongo, Demokratická republika Kongo, Ekvatoriální Guinea, Gabon, Rwanda a Sao Tome a Principe; Východní Afrika- Komory, Džibutsko, Eritrea, Etiopie, Keňa, Madagaskar, Mauritius, Seyšely, Somálsko, Súdán, Spojená republika Tanzanie a Ugandy; Jižní Afrika: Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambik, Namíbie, Jižní Afrika, Svazijsko, Zambie, Zimbabwe a ostatní území Afriky

- Střední východ

Bahrain, Irák, Irán, Izrael, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Omán, Katar, Saudská Arábie, Sýrie, Spojené arabské emiráty, Jemen a ostatní krajiny Středního Východu

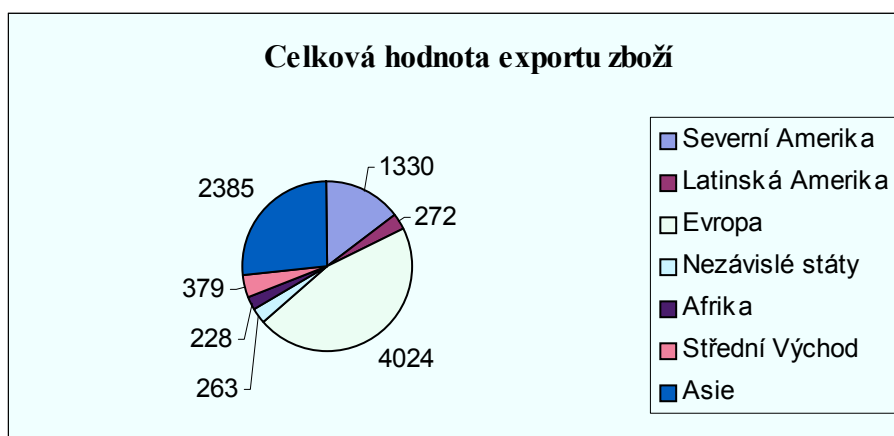
3.2 POROVNÁNÍ EXPORTU A IMPORTU ZBOŽÍ VE VYMEZENÝCH GEOGRAFICKÝCH REGIONECH

Tabulka – Porovnání exportu zboží ve světových regionech, 2001-2004

Porovnání exportu zboží ve světových regionech export (každoroční změna v %)				
	2001	2002	2003	2004
Severní Amerika	-6	-4	5	14
Latinská Amerika	-3	0	13	28
Evropa	1	7	19	19
Nezávislé státy	0	5	27	35
Afrika	-6	3	23	31
Střední Východ	-11	5	21	26
Asie	-9	8	18	25

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Z tabulky a grafu je zřejmé, že v roce 2004 zaujímaly vedoucí postavení v exportu se zbožím Nezávislé státy. Za ní následují Afrika a Latinská Amerika, což je velkým překvapením u těchto regionů. Jejich nárůst exportu v procentech je oproti roku 2003 hodně vysoký.

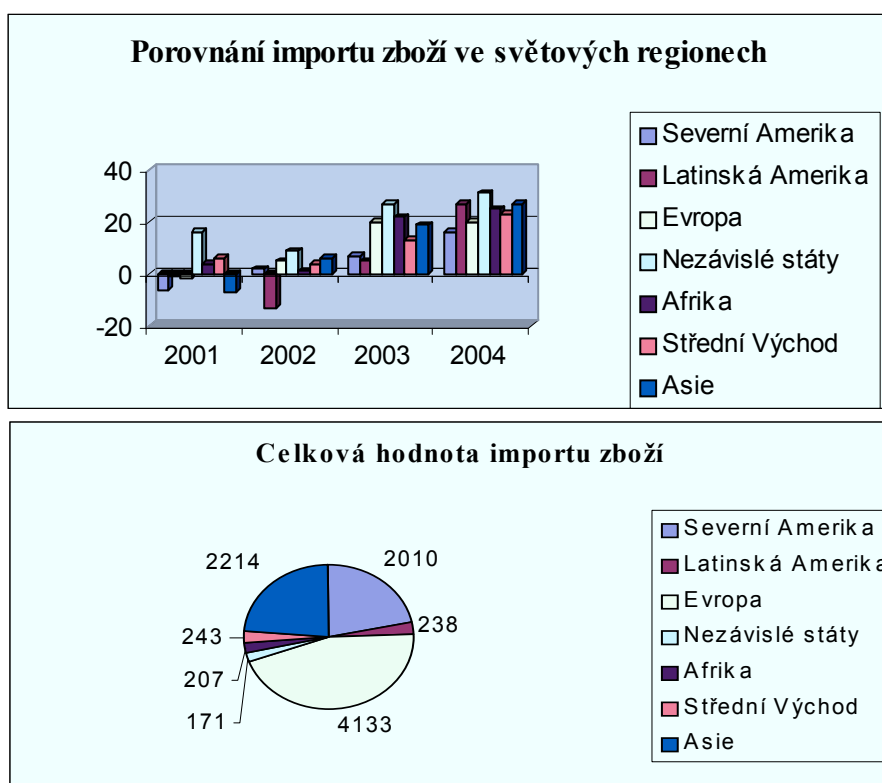
Je jasné, že výsledky se týkají největší procentuální změny v exportu zboží oproti jiným geografickým regionům.

Ovšem v celkové hodnotě exportu zboží vede jednoznačně Evropa, zejména pak Evropská unie. Za ní následuje Asie a Severní Amerika.

Tabulka – Porovnání importu zboží ve světových regionech, 2001-2004

Porovnání importu zboží ve světových regionech (každoroční změna v %)				
	2001	2002	2003	2004
Severní Amerika	-6	2	7	16
Latinská Amerika	-1	-13	5	27
Evropa	-2	5	20	20
Nezávislé státy	16	9	27	31
Afrika	4	1	22	25
Střední Východ	6	4	13	23
Asie	-7	6	19	27

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Z grafu, kde je porovnán import zboží ve světových regionech je patrné, že první tři místa zaujímají Nezávislé státy, Asie a Latinská Amerika. Latinská Amerika opět zaznamenala velké zvětšení hodnoty importu zboží oproti roku 2003. Výsledky se týkají největší procentuální změny v importu zboží.

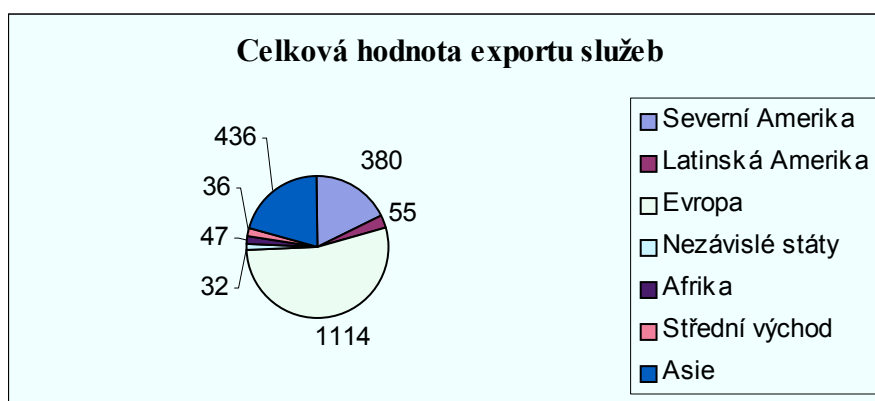
Vedení v celkové hodnotě importu zboží zaujímá znovu Evropa a za ní následují Asie a Severní Amerika. Výsledky zhodnocení jsou stejné jak pro celkovou hodnotu exportu, tak pro celkovou hodnotu importu.

3.3 POROVNÁNÍ EXPORTU A IMPORTU SLUŽEB VE VYMEZENÝCH GEOGRAFICKÝCH REGIONECH

Tabulka – Porovnání exportu služeb ve světových regionech, 2001-2004

Porovnání exportu služeb ve světových regionech (každoroční změna v %)				
	2001	2002	2003	2004
Severní Amerika	-4	2	5	11
Latinská Amerika	-2	-3	9	15
Evropa	3	9	19	16
Nezávislé státy	13	20	16	22
Afrika	1	4	21	22
Sřtřední východ	-5	-2	11	18
Asie	-1	8	9	21

Zdroj: http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

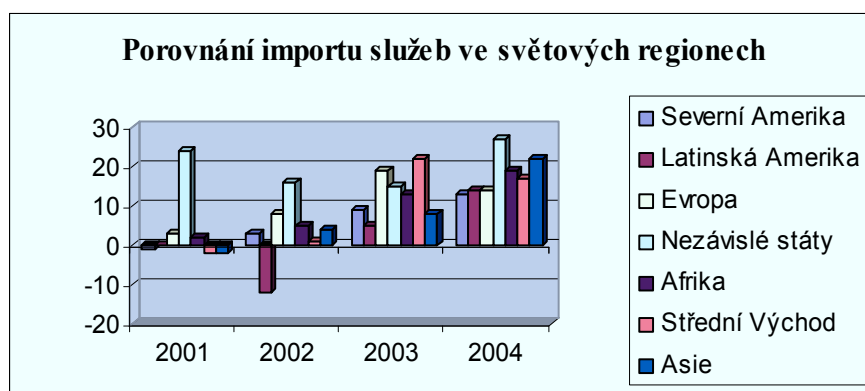
Co se týče exportu služeb ve světových regionech tři první vedoucí pozice zaujímají Nezávislé státy, Afrika a Sřtřední Východ. Výsledky se týkají největší procentuální změny oproti předešlému období, které je znázorněno i v tabulce.

V celkové hodnotě exportu služeb opět jednoznačně vede Evropa, která je následována Asií a Severní Amerikou.

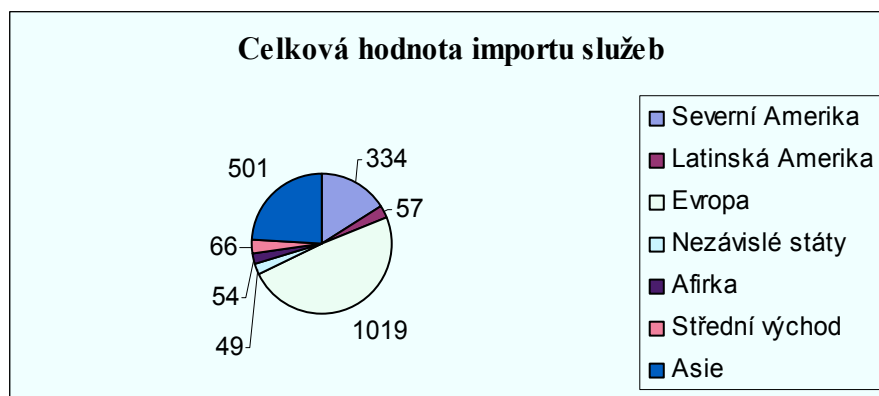
Tabulka – porovnání importu služeb ve světových regionech

Porovnání importu služeb ve světových regionech (každoroční změna v %)				
	2001	2002	2003	2004
Severní Amerika	-1	3	9	13
Latinská Amerika	0	-12	5	14
Evropa	3	8	19	14
Nezávislé státy	24	16	15	27
Afrika	2	5	13	19
Střední Východ	-2	1	22	17
Asie	-2	4	8	22

Zdroj: : http://www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm

Zdroj: vlastní

Zdroj: vlastní

Z posledního porovnání ve třetí části je vidět, že největší procentuální změnu v importu služeb zaznamenaly opět Nezávislé státy. Ty jsou následovány Asií a Afrikou.

Při porovnání celkové hodnoty importu služeb znovu jednoznačně vede Evropa. Po ní dále následují Asie a Severní Amerika.

Ze všech dosavadních celkových porovnání exportu a importu zboží i služeb je zcela jasné, že největších hodnot dosáhla Evropa, kterou následuje Asie a Severní Amerika, která už nezaujímá vedoucí postavení.

4 DOPADY ZMĚN VE SVĚTOVÉM OBCHODU VLIVEM SPOJENÍ ORGANIZACE ASEAN A ČÍNY

4.1 SOUČASNÝ VLIV ORGANIZACE ASEAN VE SVĚTOVÉM OBCHODU

4.1.1 Co je ASEAN

ASEAN – Sdružení národů jihovýchodní Asie. Organizace byla založena 8. srpna 1967 pěti původními členskými zeměmi – Indonésií, Malajsií, Filipínami, Singapurem a Thajskem.

Cíle – uvedeny v Bangkotské deklaraci:

- urychlit spojeným úsilím ekonomický růst, sociální pokrok a kulturní rozvoj s cílem posílit základy pro prosperující mírovou komunitu východoasijských národů
- podpořit regionální mír a stabilitu tím, že Asociace se bude řídit ve vztazích mezi zeměmi regionu úctou ke spravedlnosti a vládě práva a přijetím principů Charty OSN

Základní principy ASEAN:

- Vzájemná úcta k nezávislosti, svrchovanosti, rovnosti, územní celistvosti, a národní identitě všech národů;
- Právo každého státu na národní existenci bez vnějšího působení, podvracení nebo donucování;
- Nezasahování si do vnitřních záležitostech navzájem;
- Urovnávání rozdílů nebo sporů mírovou cestou;
- Efektivní spolupráce mezi sebou.

Vize do roku 2020:

- Jihovýchodní Asie se stane zónou míru a svobody bez zbraní hromadného ničení a bez hrozeb násilím.
- Bude společenstvím, které si je vědomo historických vazeb a jeho kulturního dědictví.
- Všichni lidé se budou těšit ze spravedlivého přístupu k možnosti celkového lidského rozvoje bez ohledu na pohlaví, rasu, náboženství, jazyk nebo sociální a kulturní prostředí.
- Hlad, podvýživa, nedostatek a chudoba již nebudou hlavními problémy.
- Problémem také nebudou nezákonné drogy jejich zpracování a produkce.
- Bude zabezpečena ochrana životního prostředí.¹⁸

4.1.2 ASEAN a Čína

ASEAN uzavřel s Čínou dohodu o volném obchodu na 10. výročním summitu v hlavním městě Laosu ve dnech 29. – 30. listopadu 2004. Podle dohody mají obě strany snížit do roku 2010 clo na většinu zboží na nulu. Tím pádem se vytvoří oblast volného obchodu s téměř 2

¹⁸ <http://www.aseansec.org/>

miliardami lidí a ročním ekonomickým růste, 2 biliony dolarů. Jedná se o region s nejrychleji se rozvíjející ekonomikou. Součástí dohody je vytvoření jednotného trhu se společnými cíli v oblasti politiky a bezpečnosti. Čína hraje v regionu, v němž dominovalo USA, stále důležitější roli. Je evidentní, že Jihovýchodní Asie se snaží získat dominantní postavení. K jednání byly přizvány i jiné země jako např. Indie, Japonsko, Jižní Korea, Rusko, Austrálie nebo Nový Zéland.

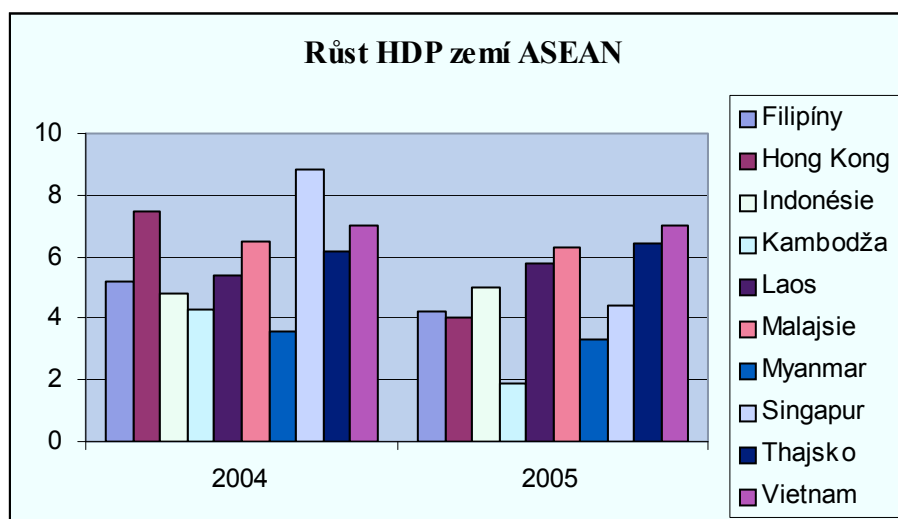
Dohoda s Čínou se zatím týká jen šesti vyspělých jihoasijských zemí a to Bruneje, Filipín, Indonésie, Malajsie, Singapur a Thajska.¹⁹

Postupně se bude obchod soustřeďovat do Asie a hlavně do Číny, která se stane největším hospodářským prostorem na celém světě.

Tabulka – Porovnání HDP členských zemí ASEAN

Růst HDP zemí ASEAN (2004-1.čtvrť.2005); změna v %		
	2004	2005
Filipíny	5,2	4,2
Hong Kong	7,5	4
Indonésie	4,8	5
Kambodža	4,3	1,9
Laos	5,4	5,8
Malajsie	6,5	6,3
Myanmar	3,6	3,3
Singapur	8,8	4,4
Thajsko	6,2	6,4
Vietnam	7	7

Zdroj: <http://www.imf.org/external/country/IND/index.htm>

Zdroj: http://www.aseansec.org/Statistics%202004/04_Macro.pdf

¹⁹ www.roc-taiwan-cz.com/policy/20041230/2004123001.html - 3k

Z daného obrázku je patrné, že 1. místo s největším HDP zaujímá za rok 2004 Singapur. Za ním následují tyto země: Hong Kong, Vietnam, Malajsie, Thajsko, Laos, Filipíny, Indonésie, Kambodža, Myanmar.

V prvním čtvrtletí roku 2005 bylo pořadí následující (od největší hodnoty HDP po nejmenší): Vietnam, Thajsko, Malajsie, Laos, Indonésie, Singapur, Filipíny, Hong Kong, Myanmar a Kambodža.

Z daného porovnání je patrné, že mezi silnější ekonomické země organizace ASEAN patří Singapur, Vietnam, Malajsie, Thajsko a Filipíny.

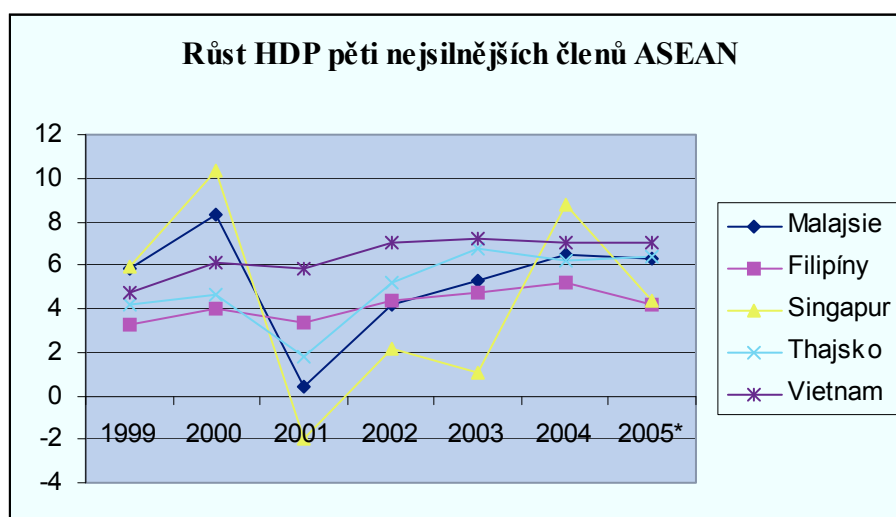
Table - Porovnání HDP pěti nejsilnějších ekonomických zemí ASEAN

Růst HDP pěti nejsilnějších členů organizace ASEAN (1995-2005); změna v %							
Země	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Malajsie	5,8	8,3	0,4	4,2	5,3	6,5	6,3
Filipíny	3,3	4	3,4	4,4	4,7	5,2	4,2
Singapur	5,9	10,3	-2	2,2	1,1	8,8	4,4
Thajsko	4,2	4,6	1,8	5,2	6,8	6,2	6,4
Vietnam	4,7	6,1	5,8	7	7,2	7	7

Pozn. * předpověď

Zdroj: : http://www.aseansec.org/Statistics%202004/04_Macro.pdf

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2005/01/pdf/chapter1.pdf>

Zdroj: vlastní

Z grafu je patrné, že nejrapidnějšími změnami v HDP prošel Singapur. V roce 2001 činila procentuální změna HDP -2, zatímco v roce 2004 už dosáhlo HDP hodnoty 8,8. V roce 2005 se předpokládalo, že procentuální změna HDP Singapuru bude 4,4.

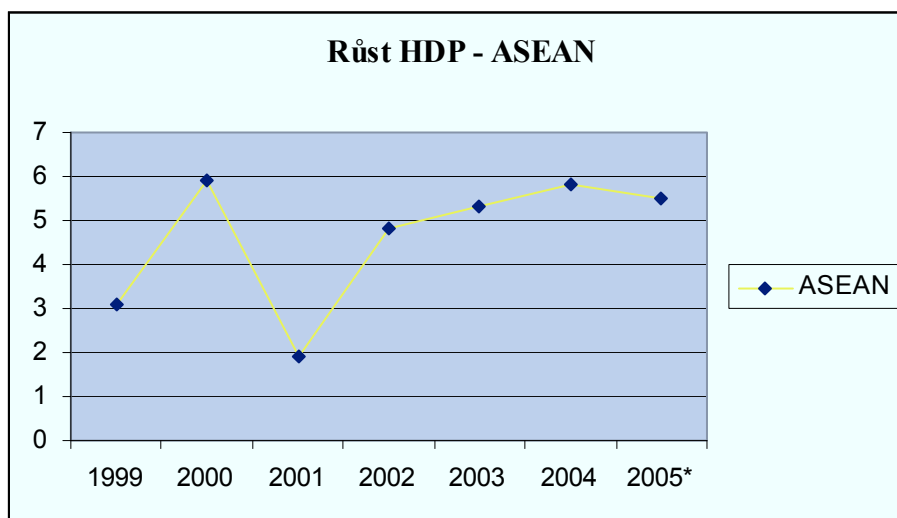
Z porovnání je patrné, že nejstabilnější HDP mají Filipíny a Vietnam.

Tabulka - Celkové HDP organizace ASEAN

Růst tempa HDP - ASEAN (1995-2005); změna v %							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
ASEAN	3,1	5,9	1,9	4,8	5,3	5,8	5,5

Pozn. * předpověď

Zdroj: http://www.aseansec.org/Statistics%202004/04_Macro.pdf

Zdroj: vlastní

Z grafu je patrné, že největší hodnoty HDP dosáhla organizace v roce 2000. Hodnota činila 5,9%. V následujícím roce rapidně hodnota klesla. Ovšem pak se situace v ekonomice začala rychle zvyšovat. Předpokládané HDP pro rok 2005 činilo 5,5%.

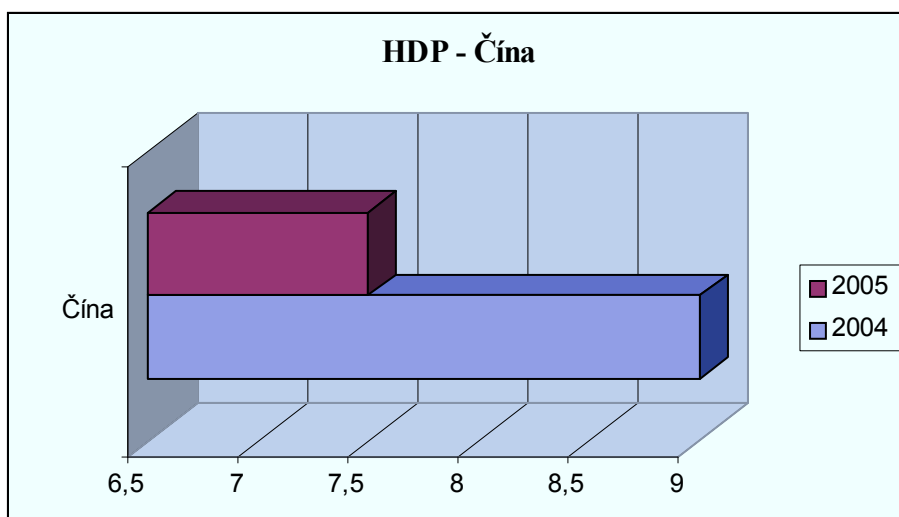
ANALÝZA ČÍNY Z HLEDISKA VÝVOJE HOSPODÁŘSTVÍ

4.2.1 Rostoucí význam velmoci

Síla ekonomiky Číny je nepřehlédnutelná. V roce 2004 bylo HDP Číny 9%. Na počátku prvního čtvrtletí roku 2005 činil HDP 7,5%. Čína je partnerem všech velkých zemí světa. Od roku 2001 je členem WTO – Světové obchodní organizace. Dne 29.-30. listopadu 2004 podepsala dohodu o volném obchodu s organizací ASEAN – Sdružení států jihovýchodní Asie. Čína má značný stupeň ochrany vnitřního trhu, je teritoriem s obrovským obchodním potenciálem, o který mají zájem všechny silné světové firmy.

Tabulka – Růst HDP v Číně

Růst HDP- Čína		
(2004 - 1.čtvr. 2005)		
	2004	2005
Čína	9	7,5

Zdroj: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2005/01/pdf/chapter1.pdf>

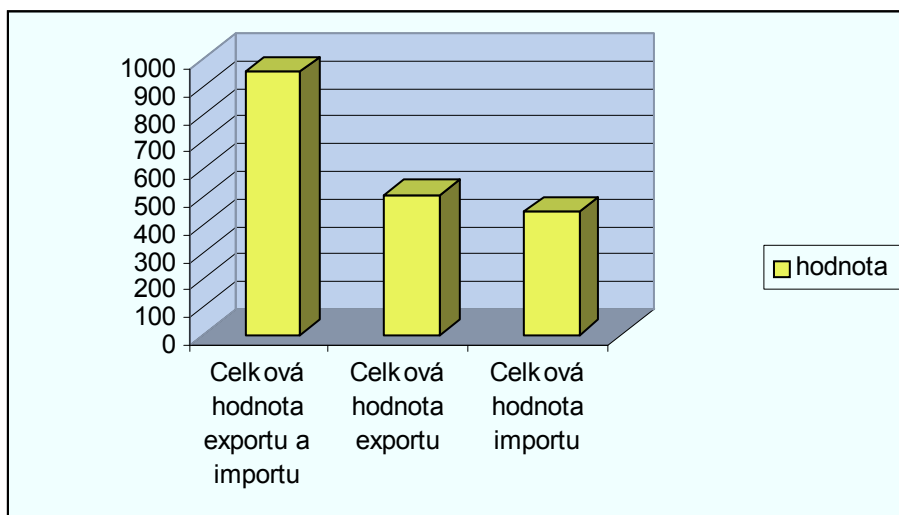
4.2.2 Světový obchod – export a import Číny

Celková hodnota čínského exportu a importu byla v lednu 2005 95,06 bilionů dolarů. Z toho celkový export činil 50,78 bilionů dolarů a import dosáhl hodnoty 44,29 bilionů dolarů. Čína dosáhla tím pádem obchodního přebytku v hodnotě 6,49 bilionů dolarů. U celkové hodnoty exportu a importu došlo k nárůstu oproti předešlému období o 33,1%. V případě exportu nárůst činí 42,2% a importu 24,0%.

Tabulka – export a import Číny

Export a import Číny 2005		
	(v bilionech dolarů)	
	hodnota	zvýšení %
Celková hodnota exportu a importu	950,6	33,1
Celková hodnota exportu	507,8	42,2
Celková hodnota importu	442,9	24
Rovnováha exportu a importu	64,9	

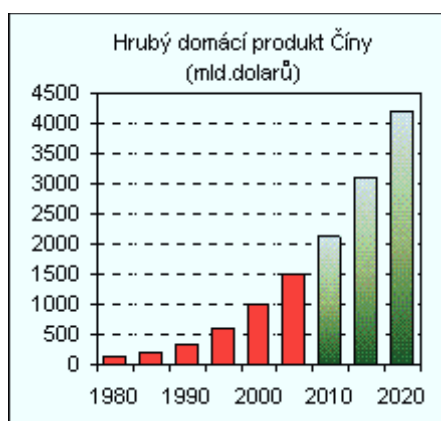
Zdroj: <http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/statistic/ie/200503/20050300025341.html>

Zdroj: vlastní

4.2.3 Současná a budoucí situace hospodářství v Číně

Hospodářství ČLR rostlo s malými výjimkami každoročně tempem přesahující 8% a od roku 1978 do roku 2004 se jeho výkon prakticky zdesetinásobil. Pokud se podíváme na graf, zjistíme, že celkový objem čínského hospodářství (HDP) roste zhruba na dvojnásobek v průběhu každého desetiletí (při ročním růstu HDP o 7%). Do roku 2040 se může stát z Číny hospodářský kolos, který překoná svým hospodářským výkonem USA a Japonsko (s HDP cca. 20 bilionů dolarů).

Graf - zdroj: <http://www.euroekonom.cz/grafy-svet.html>

Existuje tady ještě další způsob, kterým si Čína může pomoci k rychlejšímu zbohatnutí. Tím je posilování čínské měny k americkému dolaru a evropskému euru a to o průměrných 2-5% ročně (zvyšování HDP na paritu kupní síly). Kurz dnešní čínské měny je 8,28 jüanu za dolar a bude ještě trvat, než bude tento uměle držený poměr uvolněn. Uměle podhodnocený jüan je výborným dopingem čínského exportu a je tedy pochopitelné, že čínští politici nechtějí toto odvětví, které se slibně vyvíjí, ohrožit.

Prudce rostoucí čínský export je proto i z části dílem měnového dopingu. O ten Čína přijde v době, kdy se v její národní bance začnou hromadit zahraniční měny v čele s dolarem, eurem a britskou librou, získaných díky aktivní obchodní bilanci se zmíněnými regiony (výměnou za jüan).

Tím přecházíme k problému, díky kterému se může ekonomická stabilita země rázem rozplynout. Tímto problémem je neustále se zvyšující tlak na růst cen veškerých komodit potřebných pro čínskou průmyslovou výrobu, spojený s růstem domácí poptávky a extrémním růstem dopovaného exportu (o několik desítek procent ročně). Proto se zvyšují ceny u ropy, železa, kaučuku, barevných kovů a mnoha dalších výrobních surovin.

Pokud by toto zdražování v příštích měsících a letech ještě výrazněji zrychlilo, mohlo by dojít nejen k poškození velké části čínských „přeúvěrovaných“ průmyslových podniků, ale zároveň také k ochromení některých zahraničních trhů, do kterých směřují čínské exporty.

Na trvale podhodnocenou měnu by tedy mohla Čína v budoucnu doplatit, co se týče celého hospodářství.²⁰

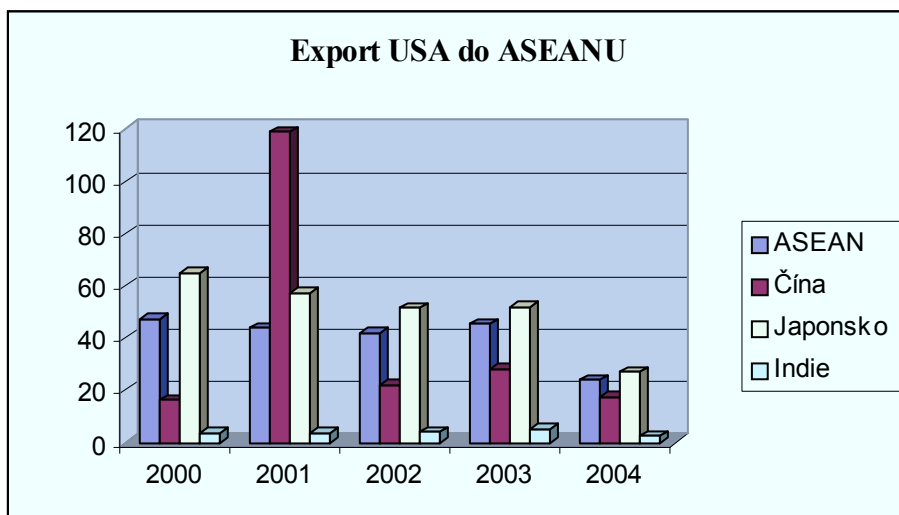
4.3 EXPORT A IMPORT USA DO A Z ASEANU, ČÍNY, JAPONSKA A INDIE

Tabulka – Export USA do ASEANU, Číny, Japonska a Indie

Export USA do ASEANU +do Japonska, Číny, Indie (2000 - 2004)					
(v milionech dolarů)					
	2000	2001	2002	2003	2004
ASEAN	47,14	43,788	41,949	45,281	23,876
Čína	16,185	119,182	22,128	28,368	17,346
Japonsko	64,924	57,452	51,449	52,004	27,08
Indie	3,667	3,757	4,101	4,98	2,621

Zdroj: : <http://www.us.-asean.org/statistics>

²⁰ <http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-cina.html>

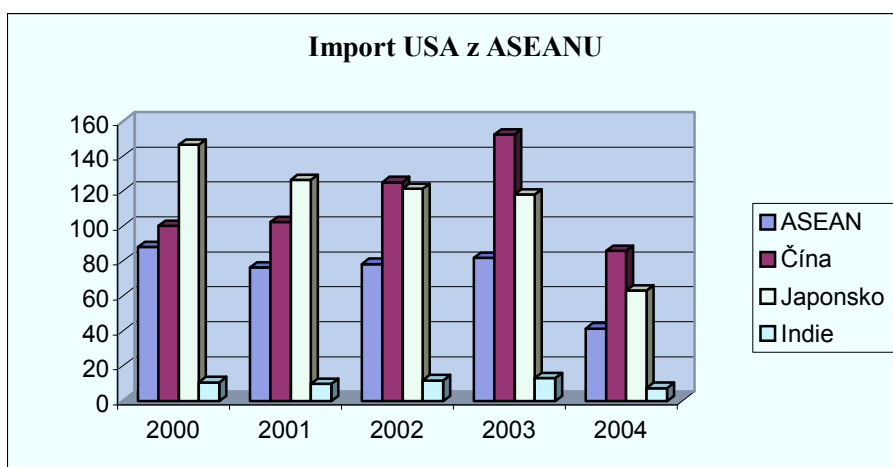

Zdroj: vlastní

Z grafu je patrné, že USA exportovalo v roce 2004 nejvíce zboží do členských zemí organizace ASEAN. Když porovnáme export zboží do Číny, je zcela jasné, že k největšímu vývozu došlo v roce 2001, kdy bylo exportováno zboží v hodnotě 119, 182 milionů dolarů. Oproti tomu v roce 2004 činil export jen 17, 346 milionů dolarů.

Tabulka – Import USA z ASEANU, Číny, Japonska a Indie

Import USA z ASEANU + z Japonska, Číny a Indie (2000 – 2004)					
(v milionech dolarů)					
	2000	2001	2002	2003	2004
ASEAN	87,945	76,385	78,342	81,878	41,395
Čína	100,018	102,178	125,193	152,436	85,843
Japonsko	146,479	126,473	121,429	118,037	63,3
Indie	10,687	9,737	11,818	13,055	7,403

Zdroj: : <http://www.us.-asean.org/statistics>

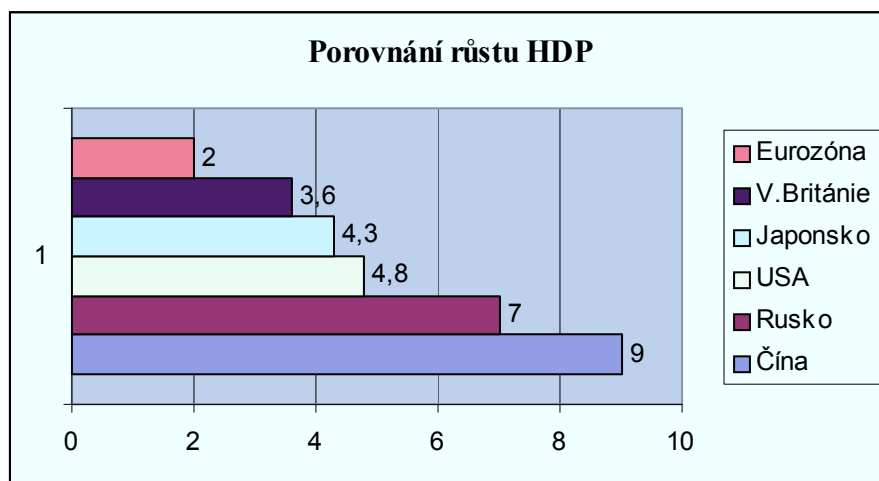
Z grafu vyplývá, že nejvíce vyváží USA do Číny. V roce 2004 import činil 85, 843 milionů dolarů. V předešlém roce 2003 byl ale import téměř o polovinu vyšší. Hodnota činila 152, 436

milionů dolarů. Dále nejvíce vyváží USA do Japonska, pak do zemí organizace ASEAN a v poslední řadě i do Indie.

4.4 POROVNÁNÍ RŮSTU HDP

Tabulka – Porovnání růstu HDP mezi Čínou, USA, Eurozónou, Japonskem a Velkou Británií

Porovnání růstu HDP (v procentech)	
Čína	9
Rusko	7
USA	4,8
Japonsko	4,3
V.Británie	3,6
Eurozóna	2

Zdroj: : <http://www.euroekonom.cz/analyzy04.html>

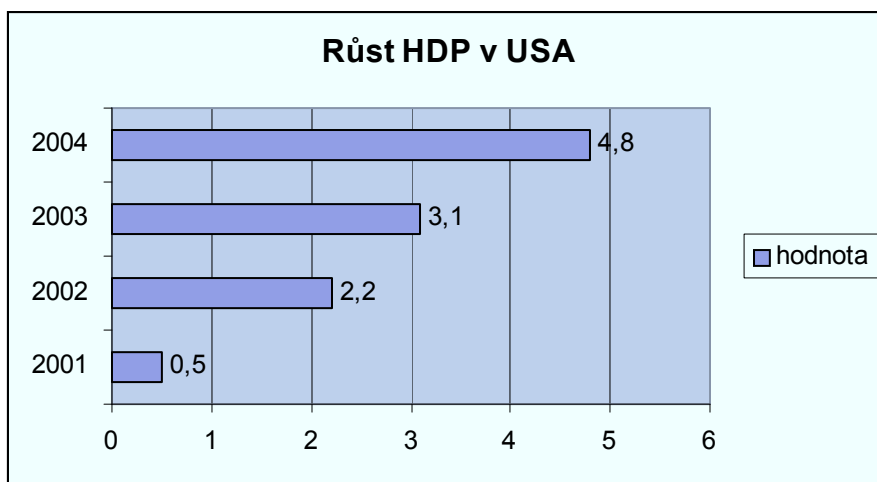
Čína jasně zaujímá první pozici. Eurozóna patří v poslední době k regionům s nejnižším ekonomickým růstem ve světě. Ovšem snaží se znovu nabírat na tempu a podle průzkumů a analytik už není v bodě stagnace, jak tomu bylo doposud.

Hospodářství v USA zase opět nabírá na síle. Ještě v roce 2003 činili HDP 3,6% ve třetím čtvrtletí a ve čtvrtém už to bylo 4,3%. Ovšem podobně rychlým tempem rostla ekonomika naposledy před 20. lety. Růst podporuje soukromá spotřeba, firemní investice a po dlouhé době i export. Ten se však na hrubém domácím produktu USA podílí pouhými deseti procenty. Export byl podpořen devalvací dolaru. Čísla dokazují, že se největší světová ekonomika dokázala do roku 2005 definitivně zbavit hospodářského útlumu, do kterého se dostala před třemi lety. Můžeme to vidět i v tabulce o růstu HDP v USA za poslední 4 roky.²¹

²¹ <http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-cina.html>

Tabulka – Růst HDP v USA

Růst HDP v USA	
(změna v %)	
	hodnota
2001	0,5
2002	2,2
2003	3,1
2004	4,8

Zdroj: <http://www.euroekonom.cz/analyzy04.html>

4.5 SWOT ANALÝZA ČÍNSKÉHO OBCHODU

- Silné stránky

- silná ekonomika, která produkuje HDP ve výši 1,406 miliard dolarů
- stabilní ekonomický růst převyšující 7%
- politická stabilita
- fiskální stabilita
- pokračující stabilita kurzu místní měny
- nízká míra inflace
- náznaky vzniku soukromého sektoru
- zapojení do globálních integračních seskupení (zejména WTO a ASEAN)
- určitá transformace plánované ekonomiky k prvkům tržního systému
- pokračující růst životní úrovně obyvatel

- Slabé stránky

- přetrvává silná ochrana vnitřního trhu
- značná míra korupce
- netransparentní legislativa
- nevyřešená privatizace problémových státních podniků
- nekonvertibilní měna a související problémy
- méně standardní pravidla obezřetného chování bank

- Příležitosti

- transformace státních podniků, jejich modernizace
- rychlý růst soukromého sektoru
- rekonstrukce zaostalé infrastruktury
- silný rozvoj automobilového průmyslu
- snaha o zlepšení životního prostředí
- budování exportních továren
- proces posilování energetického sektoru, zejména výroby elektrické energie
- probíhající regionální rozvoj a industrializace zaostalých oblastí Číny
- vysoký příliv zahraničních investic do teritoria
- příprava mezinárodních akcí např. Olympijské hry 2008, Světová výstava 2010
- zájem bank o financování projektů v Číně

- Hrozby

- přehřátí ekonomiky, je zde možnost mírného zbrždění růstu
- bankroty neefektivních státních podniků a jejich negativní efekt na vývoj ekonomiky
- dynamický nárůst konkurenceschopných domácích výrobců
- přetrvávající rozdíly mezi tempy rozvoje měst a venkova
- skutečnost, že čínský trh je atraktivní pro nejsilnější světové výrobce a ve většině oborů vede k vytvoření velmi náročného konkurenčního prostředí
- možnost narušení stávajících ekonomických vazeb a navození rozporů v důsledku pokračující ekonomické reformy
- přetrvávající centrální systém rozhodování a politické řízení²²

4.6 PERSPEKTIVNÍ VÝROBKY PRO ČÍNSKÝ TRH

- Tradiční výrobky²³

Mezi tradiční výrobky, které se vyvážejí do Číny patří:

- dopravní technika
- obráběcí stroje
- infrastrukturální zařízení
- spotřební zboží vysoké kvality (např. výrobky ze skla, hudební nástroje)

- Nové výrobky

Mezi výrobky, které se nově vyvážejí do Číny patří:

- ekologické výrobky
- high-tech produkce
- nové materiály
- zdravotnická technika
- informační technologie
- zemědělské a potravinářská technika

²² http://www.mpo.cz/xqw/webdav/-UTF8-/dms_mpo/getFileinternet/19443/19891/CRCina.doc

²³ <http://st.vse.cz/~XAMERA02/xmera02.htm>

4.7 SOUČASNÉ AKTUALITY TÝKAJÍCÍ SE ČÍNY

4.7.1 Dovoz čínských oděvů do ČR

Český trh v prvním čtvrtletí roku 2005 zaplavilo velké množství čínských oděvů a textilu, jejichž dovoz do zemí EU od ledna neomezují kvóty. Hodnota dovezených čínských oděvů od ledna do března vzrostla meziročně o 68 % na zhruba 1,64 miliard korun. Import čínských textilních přízí a tkanin se v prvním čtvrtletí zvýšil méně, a to z loňských 262 milionů korun na 355 milionů korun.

Podle údajů Českého statistického úřadu se v prvním čtvrtletí meziročně více než zdvojnásobila hodnota dámského a dívčího prádla dováženého z Číny. Nejvíce v této kategorii vzrostl dovoz dámských sak, který se proti loňsku zvýšil na trojnásobek. O zhruba 73 % se zvýšila hodnota importu čínského pánského a chlapeckého prádla a o 68 % vzrostl dovoz různých oděvních součástí, mezi které patří například trička, svetry a plavky. Naopak 9 % pokles vykázal dovoz čínských oděvních doplňků. Tato kategorie zahrnuje punčochové kalhoty či ponožky. Kvůli nárůstu dovozu čínského zboží do ČR i EU již řada českých textilek omezila výrobu a některé podniky musely být uzavřeny, protože pro své výrobky ztratily zahraniční odbytiště. Evropští výrobci textilu a oděvů mají z lednového otevření trhu velké obavy. Například čeští producenti varují, že příliv levného čínského textilu v tuzemsku může vážně ohrozit až třetinu ze 120.000 pracovních míst v odvětví.

Evropská komise zahájila také vyšetřování u devíti položek čínských dovozů textilu a oblečení, protože lednové zrušení globálních kvót způsobilo velký příliv této produkce. EU tak mohla do 150 dnů vztyčit bariéry čínskému textilu. O zrychlený postup proti Číně požádaly Evropskou komisi Francie, Itálie, Řecko a Španělsko. Evropský komisař pro obchod Peter Mandelson dal ale tehdy najevo, že se nenechá donutit k uspěchaným rozhodnutím v otázce případných ochranných opatření proti prudkému růstu textilního dovozu z Číny. Nevyloučil však možnost rychlejšího zásahu u konkrétního zboží v případě zhoršení situace.

Česká republika se v roce 2005 na dubnovém neformálním zasedání ministrů obchodu (členských zemí EU) v Lucemburku zařadila k radikálním zastáncům prosazujícím zahájení procedury vedoucí k rychlému přijetí ochranných opatření. Dosavadní údaje ukazovaly, že v prvním čtvrtletí 2005 čínský dovoz textilu do EU vzrostl o 51 až 534 %. Jestliže se EU s Čínou nedohodne, bude mocí EU omezit kvótami růst dovozu čínského textilu na 7,5 % nad předchozí rok 2004. V roce 2004 dovezla Česká republika z Číny oděvní výrobky a doplňky za 5,49 miliardy korun, což bylo zhruba o 1,5 miliardy korun více než v roce 2003. Dovoz čínských textilních přízí a tkanin se v roce 2004 zvýšil téměř na 1,2 miliardy korun z 876 milionů v roce 2003. Bilance českého zahraničního obchodu s Čínou je dlouhodobě záporná. Za rok 2004 skončila schodkem zhruba 81 miliard korun.²⁴

24

<http://www.businessinfo.cz/Default.asp?MainPage=pub/pubFullView.asp&pubNewsID=29825&forNewsID=29825&PubTreeID=1000539&Language=1029>

4.7.2 Čína a její vysoký ekonomický růst

Hospodářský růst Číny si za rok do prvního čtvrtletí 2005 udržel vysoké tempo 9,5 %, kterým rostl v roce 2004. Expanze byla rychlejší, než se čekalo; údaje tak zvýšily tlak na vládu, aby dále ekonomiku ochlazovala.

Ekonomové dotázaní agenturou Reuters čekali v průměru u hrubého domácího produktu za rok do prvního čtvrtletí 2005 růst o 9,1 %. Analytici za hlavní motor růstu označili vysoké exporty, jejichž hodnota vzrostla za čtvrtletí 2005 o 35 %, kdežto dovoz se zvýšil jen o 12 %.

Čínská ekonomika v roce 2004 navzdory snahám vlády ČLR o ochlazení ještě zrychlila expanzi a HDP vzrostl o 9,5 % po tempu 9,1 % z předešlého roku. Ekonomika tím v roce 2004 vykazala nejlepší výkon od roku 1996.

Vláda se snaží ochlazovat ekonomiku od poloviny roku 2003. Omezováním úvěrů, zpřísněnou regulací investic ani snížením úrokových sazeb se jí to však doposud nepodařilo. Centrální banka v říjnu zvýšila úrokové sazby poprvé za devět let. Řada analytiků čeká, že Čína zvedne úroky i v budoucnu a bude se v tom řídit podle vývoje inflace a investic.

Expanze sedmé největší ekonomiky světa ovlivňuje finanční a komoditní trhy světa. Ty nyní Čínu pokládají za jeden z hlavních tahounů růstu světové ekonomiky.

Růst investic do fixního kapitálu dosáhl v prvním čtvrtletí meziročního tempa 22,8 %. Analytici říkají, že obavy z přehřátí ekonomiky se zmírní až poté, co se expanze investic zpomalí k umírněnější úrovni kolem 15 %.

Tehdejší další údaje roku 2005 však ukázaly mírné zpomalení inflace. Index spotřebitelských cen v březnu rostl meziročně o 2,7 % proti rovným třem procentům za rok do února.²⁵

4.7.3 Čína v současné světové dynamice

K tomu, aby se stala první kapitalistickou velmocí v jakémkoli smyslu toho slova, má Čína bezpochyby ještě dlouhou cestu před sebou. Její HDP byl v roce 2005 stále ještě asi 1100 dolarů na jednoho obyvatele. Celkový HDP v roce 2003 byl 1,4 bilionu dolarů, šestý nejvyšší na světě, ale čínské statistiky jsou přibarvovány (čímž Čína není ani zdaleka výjimečná) místním politicky motivovanými zprávami. Ano, Čína v roce 2004 překonala jako největší světový příjemce přímých zahraničních investic (FDI) Spojené státy americké a v roce 2004 zahraniční kapitál vydělal asi 10 až 15 miliard dolarů čistého jakožto výnosy z investic.

²⁵<http://www.businessinfo.cz/Default.asp?MainPage=pub/pubFullView.asp&pubNewsID=28127&forNewsID=28127&PubTreeID=1000539&Language=1029>

Žádné hodnocení globální úlohy, kterou Čína hraje, nemůže opominout skutečnost, že Čínská banka (centrální banka) drží přes půl bilionu dolarových rezerv, z nichž většinu převedla do dluhopisů americké vlády, a každý den se objevují nové spekulace o tom, kdy už Čínu přestane bavit dál držet tato aktiva, jejichž cena klesá, a přejde od dolaru k větší "diverzifikaci" svých rezerv. Proudění, které na Čínu pohlíží jako na světovou antiimperialistickou sílu, musí vysvětlit, jak došlo k tomu, že má Čína takovou úlohu ve světové kapitalistické akumulaci a dnes se z ní stává svébytný zahraniční investor (např. v Kanadě, jižní Americe a v Africe).²⁶

4.7.4 Neustálý růst Číny

Čínské hospodářství vzrostlo v prvním čtvrtletí 2005 podle oficiálních údajů o 9,5 %. A to přesto, že se vláda od poloviny roku 2003 snaží překotný růst hospodářství přibrzdit s cílem omezit rizika spojená s "přehřátím" ekonomiky. Jde o to, že Čína spotřebovává stále více surovin a energie a je v tomto ohledu odkázaná na dovoz. Sektory hospodářství se rozvíjejí nerovnoměrně, prohlubuje se rozdíl mezi bohatými provinciemi na jihu a ve středu země a mnohem chudšími okrajovými regiony. Nyní list South China Morning Post k těmto známým rizikům přidal další položku: z Číny utíká kapitál. Zejména podniky, které mají zahraničního partnera, a to především z řad zahraničních Číňanů se všemožně snaží o převedení zisků do bezpečných útočišť.²⁷

Komisař Evropské unie pro obchod Peter Mandelson vyzval v roce 2005 vládu v Pekingu, aby sama zmírnila vývoz čínského textilu do zemí Evropské unie. Mandelson zároveň Evropské unii doporučil, aby dovoz devíti kategorií textilu a oděvů prověřila. Na prudký růst dovozu čínského textilu si stěžují také české textilní podniky. České podniky také kritizují pomalý postup Evropské komise. Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu (ATOK) uvedla, že hodnota textilního zboží dovezeného z Číny do EU za první tři měsíce ložku 2005 vzrostla takřka dvojnásobně a u některých komodit o několik stovek procent. Komisař uvedl, že se do opatření proti objemnému čínskému importu nenechá vehnat.²⁸

Čína vyvine veškeré úsilí, aby omezila prudký růst exportu textilu a oděvů do vyspělých států po zrušení kvót. Prohlásil to čínský ministr obchodu Po Si-laj. Ministr zároveň uvedl, že v březnu 2005 se meziroční růst exportu textilu a oděvů do světa zpomalil na 3,3 % a do zemí Evropské unie na 11 %. Francie, Itálie, Řecko a Španělsko tvrdily, že jsou v Evropě v odvětví s 2,5 miliónu zaměstnanců ohroženy desítky tisíc pracovních míst. Evropská unie proto vítá, že Čína jmenovala náměstka ministra obchodu Kao Chu-čhenga svým hlavním obchodním vyjednávačem. Úkolem vyjednávače je a bude řešit obchodní spory mezi Čínou a západními obchodními mocnostmi jako Evropská unie a Spojenými státy.²⁹

²⁶ <http://alarm.solidarita.org/index.php?id=482>

²⁷ <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-04-25.html>

²⁸ <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-04-26.html>

²⁹ <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-04-29.html>

4.7.5 Čína a zhodnocování její měny

Peking přehodnocuje postoj k zhodnocení své měny, jüanu, vůči dolaru. Vláda tvrdě pracuje na revizi politiky směnných kursů. Mezi Pekingem a Washingtonem aktuálně neexistuje závažnější problém nežli neústupnost Číňanů ve věci směnných kursů. Jisté je, že Čína chce sama určit termín a způsob vyvážení jüanu z pevné vazby na dolar. Bude to zřejmě už brzo, neboť slabý jüan začíná vadit i čínskému hospodářství. Podporuje sice vývoz, protože ještě zlevňuje beztak lacíné čínské zboží na dolarových trzích. Ale Čína musí dovážet většinu surovin - a za ně platí dolary.³⁰

4.7.6 Hrozby USA vůči Číně ohledně dovozu čínského textilu

Ministr obchodu USA oznámil, že pokud se nepodaří dohodnout s Pekingem na kompromisním řešení situace, Spojené státy jednostranně omezí prudce rostoucí dovoz některých textilních produktů z Číny. Vláda USA podle něj dospěla k názoru, že zvýšený dovoz čínského textilu poškozují americký trh. Čína to odmítá s tím, že omezení dovozu by porušilo pravidla Světové obchodní organizace (WTO). Kvóty na dovoz oděvů v hodnotě miliard dolarů začnou platit v den, kdy USA oficiálně požádají o konzultace s Čínou. To bylo do konce května 2005. Obě země pak měly 120 dní na nalezení společného řešení. Stanovisko USA : pokud se to nepodaří, zůstanou podle amerického ministerstva obchodu kvóty v platnosti až do konce roku 2005.³¹

5 PROGNOZY A VYHODNOCENÍ

5.1 VYHODNOCENÍ CELKOVÉHO SVĚTOVÉHO OBCHODU

Podle analýz Světové obchodní organizace celkový ekonomický růst, který začal v druhé polovině roku 2004 pravděpodobně zpomalí růst světového obchodu se zbožím v roce 2005 z 9% na 6,5%. To se stalo.

Obchod představuje i nadále rostoucí postavení v ekonomické aktivitě. Stále více je důležitý pro rozvoj a zmenšení chudoby. Například export Afriky vzrostl v roce 2004 o působivých 30% po prudkém vzrůstu v roce 2003. Lze to připsat vzestupu cen za zboží. Toto hodnocení afrického exportu bylo nejvyšší od roku 1980. Tento růst obchodu býval spojován s vylepšenou expanzí v produkci, která pro tento kontinent zaregistrovala růst více než 4%. Prognostici předpovídaly srovnatelné tempo růstu i v roce 2005.

³⁰ <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-05-02.html>

³¹ <http://www.ekomail.cz/zpravy/1-2005-05-16.html>

Nejdůležitější zprávy: největší obchodní rozvoj v roce 2004

V roce 2004 zaznamenala globální ekonomika nejsilnějšího růstu obchodu se zbožím navzdory rekordním vysokým cenám za olej. Rychlost expanze obchodu byla závěrem poloviny roku 10%, ale v druhé polovině roku se zpomalila ve spojení se slabším růstem globálního HDP.

Nominální růst obchodu se zbožím byl zaznamenán ve výši 21%. Byl nejvyšší během 25 let vlivem kombinace silného reálného obchodního růstu 9% a silného zvýšení cen v dolarech 11%.

V roce 2004 vzrostla hodnota světového obchodu se službami o 16% (v dolarech). Expanze obchodu se službami byla stimulována pomocí přepravy a cestovních služeb.

Rozvoj cen do značné míry udávala hodnota růstu světového obchodu podle regionů. Světové regiony s největším podílem pohonných hmot zaznamenaly průměrný exportní růst v roce 2004 co se týče exportu zboží – to jsou Střední Východ, Afrika a Společenství nezávislých států (CIS). V případě CIS přispěl rovněž velmi silný ekonomický růst k oživení obchodu uvnitř tohoto společenství.

Růst obchodu se zbožím v Asii se udržel pomocí silné importní poptávky USA a uvnitř asijského obchodu pomocí obchodu s elektronikou. V roce 2004 se Čína stala největším obchodníkem se zbožím v Asii a třetím největším exportérem a importérem ve světovém obchodu se zbožím.

Severní Amerika zaznamenala nejslabší růst exportu a importu zboží v nominálních hodnotách a to ve všech regionech. Samotné Spojené státy měly obchodní deficit se zbožím v hodnotě 618 bilionů dolarů.

Rozšíření Evropské unie na 25 členů v květnu 2004 stimulovalo obchod mezi novými a starými členy EU. EU zaznamenala 42% ve světovém exportu se zbožím a 52% ve světovém exportu se službami během roku 2004.

Evropa byla pouze jediný region, ve kterém růst hodnoty obchodu se zbožím a službami v dolarech nepřevýšil úroveň oproti roku 2003. Ale nebylo to úplně vlivem činnosti ve výměně tempa růstu. Pokud měříme v eurech – evropský export a import zboží a služeb se zvyšoval rychleji v roce 2004 než v roce 2003.

Vyšší ceny za ropu zlepšily podmínky obchodu v rozvojových zemích jakožto v celé skupině a i v jednotlivých rozvojových regionech jako je Střední Východ, Afrika a Latinská Amerika.

Podíl těchto rozvojových ekonomik ve světovém exportu se zbožím v roce 2004 byl 31% - tedy nejvyšší od roku 1950.

5.2 PROGNOZA ROZVOJE HIGH-TECH TECHNOLOGIE NA LÉTA 2010-2020

Předpokládá se, že USA, Německo, Japonsko, Finsko, Irsko a Čína budou hrát vedoucí úlohu v rozvoji high-tech a všechny legislativní produkty washingtonské a bruselské administrativy budou reprezentovány expertními systémy na bázi umělé inteligence. Inteligentní počítačové a telekomunikační sítě zabezpečují 3D Internet, televizi, lékařské služby, mobilní telefonii, rádio a další služby včetně pedagogického procesu. Sloučení informačních technologií, biotechnologií a nanotechnologií do jedné vědecké disciplíny povedou k průmyslové výrobě kmenových buněk, k možnosti opravy většiny lidských orgánů. Bude přímá komunikace člověk-Internet-robot prostřednictvím implementovaného čipu (nebo bez čipu).

5.3 PROGNOZA OBCHODNÍHO CENTRA NA ROK 2015

V roce 2015 se stane centrem obchodu Asie. Dohoda podepsaná mezi Čínou a ASEAN znamená přesunutí těžiště světového obchodu na východní polokouli. Čína v budoucnosti usiluje o vedení bloku, který by byl politickou a ekonomickou rovnováhou dosud dominujících USA.

5.4 NÁSTUP ČÍNY NA POZICI NOVÉ SUPERVELMOCI

V první polovině 21. století dojde ke změně ohledně první pozice světové supervelmoci. První místo převezme od Spojených států Čína a stane se největší globální ekonomikou.

Čína dlouhodobě zaznamenává vysoký hospodářský růst, má největší počet obyvatel na světě a obrovský hospodářský potenciál. A rovněž velké hospodářské ambice. Ale na opačné straně tato země vyvolává obavy kvůli svému politickému systému, politickým a vojenským ambicím a k přístupu k lidským právům.

Nástupem Číny na pozici světové hospodářské supervelmoci se tak potvrdí nepsané pravidlo, že dějiny připisují světovým supervelmocím maximálně jedno století hospodářské a politické dominance. Například 16. století patřilo Portugalsku, 17. století Španělsku, 18. století Francii, 19. století Anglii a ve 20. století tuto pozici zaujaly Spojené státy. Takže je velmi pravděpodobné, že 21. století bude patřit Číně.

Navzdory problémům, které dnes jsou včetně světové hospodářské krize i mnoha dalším ekonomickým atakům v budoucnu, se dokáže Čína pravděpodobně do roku 2050 zařadit po bok světových velmocí co do objemu hospodářství, tak do kvality životních podmínek. Už teď ovládá tato nejlidnatější asijská země 5% světového obchodu a brzy se jí podaří dosáhnout na magickou hranici 10%. Obrovským tempem rostou čínská města (dnes v nich

žije 40% obyvatel, v roce 2030 to bude již 60%). Příliv zahraničních investic se každým rokem pravidelně zvyšuje a dobrých výsledkům začíná dosahovat Čína i ve vědeckém výzkumu. Po Spojených státech a Rusku je třetí zemí schopnou vysílat posádku na oběžnou dráhu a kosmické ambice má i do budoucna. Do roku 2010 by chtěla mít na zemské orbitě vlastní kosmickou stanici a následně chce dosáhnout i úspěšných výsledků na Měsíci a Marsu. Důvody jsou zejména politické, strategické a energetické. Spolu s rostoucí střední třídou obyvatel, vzdělaností a celkovou životní úrovní by se mohla někdy kolem roku 2020 dočkat Čína i postupné změny politického systému a to směrem od moci jedné strany k větší politické pluralitě. Ovšem tato změna bude ještě velmi náročná a riskantní.

5.5 ZHODNOCENÍ RYCHLÉHO RŮSTU HDP V ČÍNĚ

Čínská ekonomika i v prvním čtvrtletí roku 2005 a také v roce 2008 pokračovala v rychlém růstu a to by mělo být varovné pro politické činitele. Podle informací Národního statistického úřadu, hrubý domácí produkt zaznamenal do konce března 2005 až 9,5 % růst. Údaje některých ekonomů z jiných mediálních zdrojů prezentují 9 % míru hospodářského růstu. Ovšem půl procentní rozdíl pro tak obrovskou ekonomiku jako je ta čínská, která reprezentuje hodnotu 378 miliard amerických dolarů může být dostatečným důkazem toho, že ekonomika rostla nečekaně, i když ne nekontrolovatelně a rychle.

Meziroční srovnání s roku 2005 s rokem 2004 je sice o 0,3 nižší, ale pokud vezmeme v úvahu nafouknuté investice z roku 2004 a cíl vlády udržet ekonomický růst roku 2005 pod hranicí 8 %, pak by byl statistický údaj z prvních tří dekad roku 2005 vysoký.

Ekonomové varují, že i když je ekonomika jako celek zdravá, problémy vysokých investic do fixního kapitálu přetrvávají a cenový tlak zatěžuje ekonomiku. Čísla Národního statistického úřadu ukazují, že i obavy ústřední vlády byly opodstatněny. Jinými slovy, i přes zlepšení ekonomických ukazatelů v mnoha aspektech, takové ukazatele jako mírný růst spotřebitelských cen o 2,8 % v prvním čtvrtletí 2005, investiční potenciál a růst cen zůstávají hrozbou pro splnění cíle nepřekročit 8-procentní tempo růstu HDP v roce 2005.

V prvních třech dekadách roku 2005 vzrostly investice do fixního kapitálu o 22,8 %. To představuje 20,2 % pokles ve srovnání se stejným obdobím roku 2004. To však neznamená, že všechno bylo v pořádku.

Pokud vycházíme z čísel ekonomiky z let 1978-2004, ekonomové dospěli k závěru, že jestliže se míra ročního růstu investic do fixního kapitálu pohybuje mezi 3,5 až 23,5 %, čínské hospodářství se může vyvíjet bez problémů. To znamená, že první čtvrtletí 2005 jako takové bylo v pořádku. Ovšem při detailnějším pohledu je nutno poukázat na to, že pokud jde o březen roku 2005, tam se investice do fixního kapitálu v čínských městech pohybovaly kolem 25,3 %, což znamenalo překročení zmíněného stropu. Navíc čísla za celé první čtvrtletí 2005 naznačovaly zvýšení o 1 % ve srovnání s prvními dvěma měsíci 2005, což indikovalo, že investice v březnu 2005 dále rostly.

Když vezmeme v úvahu striktní makroekonomickou politiku ústřední vlády od roku 2004, potom růst investic by měl působit Číně a světu starosti.

Ve snaze snížit ekonomický růst, ústřední orgány od poloviny roku 2003 přijaly taková opatření jako omezování půjček, zákaz přílivu investic do některých odvětví metalurgie a nemovitostí a přísnější kontrolu převodu půdy pro průmyslové využití.

V říjnu 2004 ústřední banka poprvé v uplynulých devíti letech zvedla úrokovou sazbu. Vedle toho je však nutno neustále sledovat silný růst do fixního kapitálu.

Další starostí je inflace. Spotřebitelské ceny v prvním čtvrtletí 2005 byly o 2,8% vyšší než před rokem, ale odborníci varovaly, že zvyšování výrobních cen, které ovlivňují spotřebitelské ceny, mohou vytlačit spotřebitelskou inflaci ještě výše. Proto makroekonomická kontrola zůstávala v roce 2005 nadále prvořadým úkolem politických činitelů.

5.6 ZHODNOCENÍ POZICE ČÍNY V OBRATU SVĚTOVÉHO OBCHODU

Podle statistických údajů sekretariátu Světové obchodní organizace obrat čínského vývozního a dovozního obchodu v roce 2004 obsadil třetí místo na světě.

Podíl čínského vývozu na celkovém obratu světového vývozu stoupl na 6,5% a podíl dovozu také stoupl a to na 5,9%. To byl meziroční nárůst o 0,6%.

Podle informací co do obchodního rozsahu v roce 2004 obsadily předních deset míst na světě tyto země – USA, Německo, Čína, Japonsko, Francie, Velká Británie, Itálie, Nizozemí, Kanada a Belgie.³²

V lednu a únoru 2005 čínský celkový objem obchodu vývozu a dovozu dosáhl asi 180 miliard amerických dolarů a to podle statistik čínského celního úřadu. Ve srovnání se stejným obdobím loňského roku se zvýšil o více než 20%.

Podle statistik v těchto dvou měsících zvýšení čínského vývozu bylo vyšší než zvýšení dovozu. Obchodní aktivní bilance dosáhla 11 miliard a 100 milionů amerických dolarů.

Bilaterální obchod mezi Čínou a hlavními obchodními partnery vykázal všestranné a rychlé zvýšení. Čtyřmi největšími obchodními partnery Číny jsou EU, USA, Japonsko a země ASEANu.³³

³² <http://cz.chinabroadcast.cn/2/2005/04/15/1@17753.htm>

³³ <http://cz.chinabroadcast.cn/61/2005/03/10/1@16515.htm>

5.7 VYTVOŘENÍ PODMÍNEK PRO ZAHRANIČNÍ INVESTORY A PODNIKATELE V ČÍNĚ

Čína chce vytvořit nejvýhodnější podmínky pro zahraniční investory a podnikatele v Číně. Zahraniční investoři v Číně dostanou patřičné výhody. Hlavním důvodem přílivu zahraničních investic do Číny je v tom, že Čína má široký trh, bohaté kvalifikované pracovníky, stabilní poměrně dokonalé investiční prostředí a stabilní společenské politické prostředí. Čína tím pádem našla cestu mírového rozvoje.

Dále chce Čína seriózně vyřešit otázky autorských práv a obchodní rovnováhy a kursu čínské měny, o které mají zájem zahraniční podnikatelé a investoři.³⁴

5.8 ZHODNOCENÍ ČÍNSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY

Čína vždy věnovala velkou pozornost rozvoji vztahů přátelské spolupráce se svými sousedy a ostatními zeměmi Asie. Chce v Asii prosazovat mírovou zahraniční politiku s cílem uhájit mír a stabilitu, zesílit styky a spolupráci, uskutečnit rozkvet, rozvoj, vzájemné výhody a společné výhry. V uplynulých padesáti letech čínská zahraniční politika v Asii dosáhla bohatých výsledků.

Po vzniku nové Číny 1. října 1949 ji uznalo mnoho asijských zemí a navázalo s ní diplomatické vztahy. Nyní Čína spolu s drtivou většinou okolních zemí úspěšně vyřešila hraniční otázky zanechané historií.

Čínští představitelé každý rok navštívili některé asijské země a představitelé asijských zemí zase navštívili Čínu. Časté kontakty představitelů prohlubovaly vzájemné porozumění a upevňovaly vztahy přátelské spolupráce.

Na mezinárodním poli se Čína a ostatní země vzájemně koordinují ve svých stanoviscích a podporují se. Trvají na politice jedné Číny a Čína podporuje jejich spravedlivé akce namířené na uhájení státní svrchovanosti.

Čína s mnoha asijskými zeměmi navázala strategické partnerské vztahy. V říjnu roku 2003 se Čína jako první neelejská země ASEANU podílela na „Smlouvě o přátelské spolupráci zemí jihovýchodní Asie.“

Obrat dovozu a vývozu mezi Čínou a asijskými zeměmi stále činil více než 55% čínského zahraničního obchodu. Rozvoj Číny přináší asijské ekonomice šanci na rozvoj. Např. v roce

³⁴ <http://cz.chinabroadcast.cn/61/2005/05/18/1@18687.htm>

2003 činil obrat obchodu mezi Čínou a asijskými zeměmi 495 miliard 500 milionů amerických dolarů. Meziroční nárůst byl o 36,5%.

Od roku 1990 se obrat obchodu mezi Čínou a ASEANEM rychle rozvíjel s ročním dvacetiprocentním růstem. V uplynulých 12 letech se ASEAN stal pátým největším obchodním partnerem Číny.

V listopadu roku 2002 vedoucí činitelé Číny a ASEANU společně podepsali „Rámcovou dohodu o všestranné hospodářské spolupráci mezi Čínou a ASEAN“, rovněž se oficiálně začal proces vytváření zóny volného obchodu. Po pěti letech se Čína a území členských zemí ASEAN staly třetí největší zónou volného obchodu na světě, po Severní Americe a Evropské unii. Problémem pro dalajlámu, USA a Západ je anektovaný Tibet.

5.9 ČÍNA V SOUČASNÉM GLOBALIZUJÍCÍM SE SVĚTOVÉM HOSPODÁŘSTVÍ

Pro postavení Číny v současném globalizujícím se světovém hospodářství je určující především proces ekonomických reforem započatých v závěru 70. let. Reformy předpokládaly komplexní modernizaci ekonomiky, zvýšení její efektivity, otevření Číny světu. Na rozdíl od zemí střední a východní Evropy se vyznačovaly gradualistickým přístupem, pouze částečnou decentralizací ekonomické moci a experimentálním zaváděním tržních prvků do ekonomiky. Odlišný postup lze vysvětlit obavami o možné narušení sociálně-ekonomické a politické stability země s více než miliardou obyvatel, jestliže by byla využita transformační strategie. Úlohu sehrálo i zachování moci jedné politické strany.

Čína si posílila svoje postavení jedné ze světových velmocí. Pro tento status hovoří nejen počet obyvatel, vojenský a politický vliv, ale i rostoucí hospodářská síla spojená s růstem životní úrovně obyvatel. Země se řadí mezi nejdynamičtější rostoucí ekonomiky světa. Stojí i na předním místě mezi asijskými nově industrializovanými zeměmi.

Integrace Číny do světové ekonomiky je provázena řadou rozporných momentů. Země je díky nynější vysoké otevřenosti již značně závislá na některých zahraničních trzích například americkém a japonském. Avšak díky vlivem dosud existující převaze pracovně intenzivní produkce a prozatím i relativně nízkému podílu technologicky náročných výrobků, nestojí její konkurenční schopnost dosud na srovnatelných základech s rozvinutými tržními ekonomikami.

Čína je navíc dosud zemí, kde probíhá proces industrializace, který je nezbytný jako předpoklad ekonomické modernizace. Není zde proto tak silně akceptována výzva k rozvoji společnosti znalostí a informací, jako je tomu ve vyspělých zemích. Tuto tendenci však nelze dlouhodobě opomenout, neboť její odmítnutí by zařadilo Čínu do skupiny méně prosperujících rozvojových zemí. Čína by se s takovou ekonomickou strukturou ocitla na periferii mezinárodní dělby práce. Pokud jde o formální podobu začlenění země do světového obchodu, Čína je od 11. prosince 2001 členem WTO a uzavřela dohodu o volném pásmu obchodu s organizací ASEAN.

Závěrem lze říci, že v případě Číny vzniká postupný tlak ze strany globálního i regionálního prostředí, který pravděpodobně povede jak k posilování vnitřních ekonomických reforem, tak i ke změnám na čínské politické scéně. Tyto faktory mohou zpětně usnadňovat hlubší zapojování čínského hospodářství do světové ekonomiky, při zachování jeho vnitřní a vnější stability.³⁵

6 ZÁVĚRY

Světovou ekonomiku charakterizuje interakce mezi státy a trhy. Trhy neustále a nevědomě mění rozdělení produkce v geografickém prostoru. Současná světová ekonomika je složitým sociálně-ekonomickým systémem, který se skládá z řady subsystémů vzájemně propojených mezinárodními ekonomickými vztahy. Vývoj jednotlivých segmentů světového hospodářství je podmíněn zintenzivňujícím se procesem internacionalizace (globalizace) hospodářského života. Zároveň je však vývoj světové ekonomiky provázen posilováním tendencí k růstu regionalizmu. Základ světového hospodářství tvoří tři makroregiony – evropský, severoamerický a asijsko-pacifický – a rozvojové ekonomiky.

V evropském makroregionu probíhají do roku 2008 paralelně tři základní, vzájemně se ovlivňující se integrační procesy. Především je to západoevropský integrační proces, který zahrnuje fungování vnitřního trhu. Další dva procesy představují atributy transformace zemí střední a východní Evropy z centrálně plánovaných ekonomik na ekonomiky tržní – jejich západoevropskou orientaci a jejich regionální ekonomickou integraci a hospodářskou spolupráci.

Severoamerický makroregion prošel po 2. světové válce vývojem s určitými specifiky v jednotlivých subregionech. Některé důležité změny, včetně zahájení regionální ekonomické integrace, vyvrcholily v 80. a zejména v 90. letech. Dnes má tato integrace podobu dvoustranné kanadsko-americké zóny volného obchodu a trojstranné – kanadsko-americko-mexické ekonomické integrace. Cílem je vybudovat zónu volného obchodu.

Asijsko-tichomořský makroregion již dlouhodobě upoutává světové laické i odborné veřejnosti, a to jak svým dlouhodobým vzestupným ekonomickým vývojem, tak problémy, které do tohoto trendu vnesl specifický vývoj v Japonsku v 90. letech a asijská krize v roce 1997. Zvláště je i regionální ekonomické seskupení vyspělých a méně vyspělých zemí v podobě Asijsko-tichomořské spolupráce (APEC), jež směřuje k vytvoření zóny volného obchodu a rovněž seskupení ASEAN, což je organizace států jihovýchodní Asie.³⁶

Globalizaci vyvolaly technologické, společenské a kulturní změny, značně tak zmenšily hospodářské vzdálenosti mezi zeměmi. Zlepšení dopravních a komunikačních technologií snížilo náklady přepravy zboží, peněz, osob a informací. Tradiční vládní politiky omezující transakce přes hranice byly zmírněny anebo odstraněny. V důsledku toho došlo k růstu mezinárodního obchodu a přímých zahraničních investic (FDI). Globalizace mění vlastnosti

³⁵ CIHELKOVÁ, E a kolektiv : *Světová ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2002. 32. s. ISBN 80-247-0193-6

³⁶ CIHELKOVÁ, E a kolektiv : *Světová ekonomika*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0193-6

světového hospodářství a ovlivňuje podstatu úspěšných hospodářských přístupů k rozvoji, což zvyšuje potřebu zajistit udržitelnost hospodářského rozvoje. Globalizace přináší nebývalé možnosti jednotlivcům a podnikům, ale snižuje možnosti politiků v tradiční oblasti. Globalizace tedy znamená, že trhy, investice a mezipodnikové vztahy jsou stále méně určovány národními hranicemi. To vše díky nadnárodním společnostem, přímým zahraničním investicím, společnému výzkumu a vývoji nebo technologickým licencím.

Jev globalizace vede ke zvětšování vzájemné závislosti národních hospodářství i vzájemných spojení hospodářských činností v oblastech obchodu, financí a investic. Schopnost národních politik dosáhnout národních cílů za použití jim dostupných prostředků klesá, zatímco politiky a vývoj za hranicemi zvyšují svůj vliv na domácí hospodářský vývoj.

Globalizace je složitá a různorodá a to přinejmenším v třech základních oblastech (vzájemně propojených) – hospodářské, společenské a politické.

Podstatnou změnu zaznamenaly světové kapitálové trhy. Neboť přes hranice států proudí stále větší částky peněz a stále více zemí má větší přístup k mezinárodním financím. Teoreticky by větší mezinárodní toky kapitálu měly přinášet značný užitek. Úspory a investice jsou umisťovány účinněji. Chudé země s velkou potřebou investic již nejsou tolik ochromovány nedostatkem kapitálu. Vkladatelé už nejsou omezeni domácím trhem, ale mohou hledat investiční příležitosti nabízející nejvyšší návratnost po celém světě.

Mezinárodní obchod je pro veřejnost nejzřejmějším důkazem globalizace světového hospodářství. Podle ukazatele objemu vývozu a dovozu se světové hospodářství stává stále více propojeným po druhé světové válce. Rozvoji mezinárodního obchodu napomohl obecný celosvětový pokles obchodních překážek (cla, dovozní kvóty, hospodářské otevírání zemí a rychle klesající náklady přepravy zboží na trh). Současně samotné dopravní náklady ostře poklesly. V mnoha zemích uvolnění státního usměrňování pomohlo dalšímu pohánění procesu vpřed. Řada technologických vynálezů např. kontejnerizace vedla k výraznému zlepšení produktivity při zacházení s nákladem a při samotném procesu dopravy, čímž se zmenšila jedna z největších překážek obchodu.

LITERATURA A DALŠÍ INFORMČNÍ ZDROJE

1. BALÁŽ, P. *Medzinárodné podnikanie*. 1. vyd. Bratislava: Jamex, 2001. 591 s. ISBN 80-88848-68-7
2. CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. 244 s. ISBN 80-247-0193-6
3. DRULÁK, P. *Teorie mezinárodních vztahů*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-725-6
4. HUNTINGTON, S. P. *Střet civilizací*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers, 2001. 447 s. ISBN 80-86182495
5. JENÍČEK, V. *Globalizace světového hospodářství*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. 152 s. ISBN 80-7179-787-1
6. JONÁŠ, J. *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2000. 237 s. ISBN 80-7261-016-3
7. KUBIŠTA, V. *Mezinárodní ekonomické vztahy*. 1. vyd. Praha: HZ Editio, 1999. 378 s. ISBN 80-86009-29-7
8. LIPKOVÁ, L. *Medzinárodné hospodarske vzťahy*. 1. vyd. Bratislava: Sprint, 2002. 266 s. ISBN 80-88848-70-9
9. PIPEK, J. a kol. *Mezinárodní obchod*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1996. 149 s. ISBN 80-7079-595-6
10. ŠAKOVÁ, B., ŠÍBL, D. *Svetová ekonomika*. 1. vyd. Bratislava: Sprint, 2002. 418 s. ISBN 80-88848-98-9
11. VIESTOVÁ, K. *Teória obchodu*. 1. vyd. Bratislava: Sprint vfra, 2001. 207 s. ISBN 80-88848-88-1

Internetové zdroje:

1. http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2004_e/its04:toc_e.htm
2. http://www.ace.cz/cz/bulletin/bulletin_0402_article_6.htm
3. <http://export.leads.com>
4. <http://english.mofcom.gov.cn>
5. <http://economics.about.com/cs/1/a/importexport.htm>
6. <http://ce.cei.gov.cn>
7. <http://www.imf.org/external/country/IND/index.htm>
8. <http://chinatoday.com>
9. <http://chinaembassy.cz>
10. <http://www.us.-asean.org/statistics>
11. <http://www.aseansec.org>
12. http://www.dsec.gov.mo/e_index.htm
13. <http://www.bea.doc.gov/bea/newsrelarchive/2005/trad0105.xls>
14. <http://cs3hq.oecd.org/scripts/stats/source/index.htm>
15. <http://www.odci.gov>
16. <http://www.business.com>
17. <http://www.euromonitor.com>
18. <http://www.fita.org>
19. <http://www.snapdata.com>
20. http://www.state.gov/www/background_notes
21. <http://www.oecd.org/statisticsdata>
22. <http://globstat.unctad.org/html/index.htm>
23. http://www.dfait_maeci.gc.ca/
24. <http://usinfo.state.gov/usa/infousa/trade/statsi.htm>

25. <http://www.ekomail.cz>
26. <http://cz.chinabroadcast.cn>
27. <http://alarm.solidarity.org>
28. <http://www.businessinfo.cz>
29. <http://www.mpo.org>
30. <http://www.euroekonom.cz/analyzy>
31. <http://www.imaturita.cz/scripts>
32. <http://www.elections2004.eu.int/highlights/cs/605.htm>
33. <http://st:vse.cz>

KONTAKT

Ing. Martina Pekařová
Evropský polytechnický institut, s. r. o.,
Kunovice, Česko

npor. Mgr. Kristína Králiková
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1, 835 17 Bratislava
e-mail: kristina.kralikova@minv.sk

plk. prof. JUDr. Jozef Králik, CSc.,
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1, 835 17 Bratislava
e-mail: jozef.kralik@minv.sk